

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Jan Oberstar

**Zaseda kot tipična metoda gverilskega bojevanja na primeru
bitke v Dovcah**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Jan Oberstar

Mentor: doc. dr. Damijan Guštin

**Zaseda kot tipična metoda gverilskega bojevanja na primeru
bitke v Dovcah**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Najprej bi se rad zahvalil profesorici dr. Ljubici Jelušič, ki mi je ponudila priložnost, da se podrobneje seznanim z dogajanjem na Krasu v času 2. svetovne vojne in eno izmed pomembnih bojev na tem območju. Poleg te priložnosti bi se ji rad zahvalil še za logistično podporo, ki mi je omogočila, da sem prišel v stik z Damjanom Grmekom in mentorjem Damijanom Guštinom.

Zahvala gre tudi Damjanu Grmeku, ki mi je ponudil priložnost, da diplomsko delo popeljem dlje in iz nje naredim nekaj, kar bo za vedno pripomoglo k boljšemu razumevanju spopada in njegovemu poteku.

Predvsem bi se rad zahvalil mentorju, ki mi je s svojo potrpežljivostjo in strokovno pomočjo pomagal pri izvedbi te naloge.

Posebna zahvala pa gre gospodu Srečku Rožetu, brez katerega diplomsko delo ne bi bilo dokončano. S svojim znanjem in strastjo do zgodovine mi je odprl pot do podatkov, ki so bili ključnega pomena pri izdelavi naloge.

Na koncu bi se rad zahvalil še družini, ki me je vedno podpirala, da sem prišel do tega trenutka.

Hvala.

Zaseda kot tipična metoda gverilskega bojevanja na primeru bitke v Dovcah

V diplomskem delu sem razložil, zakaj je bila zaseda kot ena izmed metod gverilskega bojevanja pogosta taktika partizanskih enot na območju Krasa v času 2. svetovne vojne. Značilnost terena na tem območju je partizanskim enotam omogočila lažje premike in izogib okupatorju. K temu je prispevalo dejstvo, da so bile partizanske enote na tem območju sestavljane pretežno iz borcev, ki so svojo okolico poznali najbolje. Ravno zaradi tega so bili tudi uspešnejši v boju proti okupatorju. Zaseda kot taktika je partizanskim enotam omogočila, da so pridobili sredstva za nadaljnje akcije. Vendar da je ta označena za uspešno, mora poveljnik poznati svoj teren, moč sovražnika, sposobnosti svojih borcev in pravilno uporabo vojaških sredstev. S pravilno izvedbo in upoštevanjem vseh teh značilnosti so partizanske enote zadale popoln poraz okupatorju v boju v Dovcah. Poveljnik Anton Šibelja Stjenka je svojo enoto postavil tako, da je okupatorja popolnoma obkrožil. Teren je okupatorju onemogočil kakršenkoli odziv na napad. S pravilno uporabo mitraljezov in minometa je partizanska enota uspešno onesposobila sovražnika, ki te ni pričakoval.

Ključne besede: gverilsko bojevanje, zaseda, druga svetovna vojna, Kras, Dovce/Rihemberk.

Ambush as classical method of guerrilla warfare, case study: Battle in Dovce

In this paper I will explain why an ambush, as one of the fighting methods in Guerrilla Warfare, was one of the most common methods for fighting against the enemy in the region of Kras, during World War 2. The terrain in this area allowed partisan units to move easier and discreetly to avoid enemy attention or their discovery. One of the reasons for this was the experience the fighters had with this kind of terrain as they lived here for many years. All this experience allowed them to fight the enemy with a greater efficiency. Ambushes allowed partisans to gather weapons and other provisions to continue fighting. But for an ambush to be successful, a few criterias had to be met. The commander had to be aware of its unit strength and the one of its enemies, the terrain and the correct usage of military means (weapons, tactics etc.). With correct application of these factors, the partisan unit managed to achieve a complete victory over occupying forces in the battle of Dovce. Commander Anton Šibelja Stjenka positioned his forces in such a way that they completely surrounded the enemy. Terrain, where the skirmish was fought, limited enemy's movement and if you couple that with correct positioning and usage of the partisans machine guns and mortar fire, the victory was all but assured.

Key words: guerrilla warfare, ambush, Second World War, Kras, Dovce/Rihemberk.

KAZALO

1 UVOD	7
2 METODOLOŠKI OKVIR	8
2.1 CILJI PROUČEVANJA IN STRUKTURA NALOGE	8
2.2 UPORABLJENE METODE RAZISKOVANJA	9
2.3 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE	9
2.3 TEMELJNI POJMI	10
3 NARODNOOSVOBODILNI BOJ NA SLOVENSLEM	11
3.1 NOB NA PRIMORSKEM DO 1944	12
3.2 ZNAČILNOSTI PARTIZANSKIH ENOT NA SLOVENSLEM	13
4 PARTIZANSKE ENOTE NA JUŽNEM PRIMORSKEM	14
4.1 KOSOVELOVA BRIGADA	14
4.2 5. BATALJON BAZOVIŠKE BRIGADE	14
4.3 BRIGADA SIMONA GREGORČIČA	15
4.3.1 Kraški bataljon	15
4.3.1.1 Kraška četa	16
5 GVERILSKO BOJEVANJE	16
5.1 PARTIZANSKO DELOVANJE	16
5.1.1 Definicija partizanskega delovanja	17
5.2 GEOGRAFSKI DEJAVNIKI PARTIZANSKEGA DELOVANJA	19
5.2.1 Teren	19
5.2.2 Čas in vreme	20
6 ZASEDA	21
6.2 DEJAVNIKI USPEŠNOSTI ZASEDE	22

6.3 KLASIFIKACIJA ZASED	23
6.3.1 Zasede po razdalji	23
6.3.2 Vrste zased	24
6.4 ELEMENTI ZASED	25
6.5 POTEK ZASEDE	26
6.5.1 Priprave	26
6.5.2 Pohod	27
6.5.3 Oborožitev	27
6.5.4 Bojna ureditev	28
6.5.5 Ognjeni sistem	30
6.5.6 Poveljevanje	31
6.5.7 Zaključek boja	31
7 BOJ V DOVCAH	32
7.1 UVOD K ANALIZI	32
7.2 POTEK BOJA IN ANALIZA	33
7.2.1 Uporabljeno orožje in vozila	33
7.2.1.1 Nemška enota	33
7.2.1.1.1 Osebna orožja	33
7.2.1.1.2 Vozila	34
7.2.1.2 Partizanska enota	35
7.2.2 Prva faza napada	35
7.2.2.1 Analiza terena ter zasede	36
7.2.2.2 Potek boja	37
7.2.3 Druga faza napada	38
7.2.4 Tretja faza napada	39
7.2.5 Poročanja partizanskih in tujih oblasti o boju	40

7.2.6 Posledice	41
7.3 PRIMERJAVA S KLASIČNIM TIPOM ZASEDE	41
7.3.1 Pomanjkljivosti	43
8 SKLEP	44
9 LITERATURA	45
PRILOGE	48
Priloga A: Prikaz boja pri spomeniku padlim v Dovcah pri Komnu	48
Priloga B: Teren, kjer se je odvijal boj.....	48
Priloga C: Panoramski posnetek s strani zasede.	49
Priloga Č: Panoramski posnetek na položaje zasede.	49

1 UVOD

Konflikti so dandanes nekaj pogostega. Spreminjajo se samo po tehnologiji in načinu bojevanja. Razlogi ostajajo še vedno enaki, bodisi zaradi nacionalnih ciljev bodisi zaradi uveljavljanja volje manjši skupin ljudi. Tehnologija je veliki meri spremenila način bojevanja. Kjer je bila prej potrebna velika količina vojakov, sedaj za isto nalogo zadostuje le nekaj oklepnih vozil. Tehnološko razvita vozila in ostale vrste orožij omogočajo državam premoč nad ostalimi.

Takšni premoči smo bili lahko priča v času 2. svetovne vojne (v nadaljevanju samo vojna). Nemčija je s svojo tehnološko naprednejšo vojsko ter inovativnimi vojaškimi taktikami zavzela večji del Evrope v le nekaj mesecih. Nobena od držav ni imela moči in števila, da se takšnemu pohodu upre. A ker je bila ideja razširitve le ideja nemške elite in njenega ljudstva, so v Evropi že ustvarjala uporniška gibanja. Eno takšnih gibanj se je razvilo tudi v Sloveniji oz. Jugoslaviji. S ciljem, da se bojujemo proti okupatorju in da ne dopustimo, da se nas ta popolnoma podredi, so se na našem ozemlju začele razvijati partizanske enote. Sprva kot manjše skupine so kmalu prerasle v večje enote in dobile strukturo vojske. Največji problem teh uporniških gibanj pa so bila vojaška sredstva. V državah, kot je bivša Jugoslavija, ki so imele že pred vojno veliko količino orožij, pa je bilo to pri nas v primanjkljaju. Enote na našem območju so si morale orožje in ostala sredstva pridobiti na svoj način. Ti načini so vključevali napade na postaje, postojanke in vojake. Sprva so s takšnimi napadi dobili le nekaj kosov orožja, vendar je njihova količina kaj kmalu narasla z vse večjim pristopom borcev k partizanom. Število orožja in borcev se je iz dneva v dan večala, kot se je tudi srd okupatorja. Zaradi načina bojevanja, so se partizani začeli zbirati v gozdovih in težko dostopnih mestih, kjer so načrtovali naslednje akcije. Akcije pa ne bi bile uspešne, če jih s taktičnega vidika ne bi vodili tisti, ki so se na njih spoznali. Znanje jim je omogočilo, da so napade in obrambo izvajali, kar se da učinkovito, s sredstvi, ki so jim bila na razpolago. Na takšen način so lahko poveljniki dosegali velike rezultate v bojih. Za uspešnost partizanov na našem območju pa niso prispevali samo odlični poveljniki, ampak tudi poznavanje svoje okolice, povezanost z ljudmi ter neomajna volja po svoji državi brez tujega vpliva.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 CILJI PROUČEVANJA IN STRUKTURA NALOGE

Cilji v diplomskem delu bodo torej natančno rekonstruirati potek boja 2. februarja 1944 v Dovcah na cesti med Rihemberkom in Komnom in boj analizirati s taktičnega vidika – kot obliko gverilskega bojevanja z glavno metodo zasede, ki je bila pogosta metoda izvajanja oboroženih akcij s strani partizanskih enot narodnoosvobodilne vojne (NOV) in partizanskih odredov (PO) Slovenije. S tega vidika se bom osredotočil na narodnoosvobodilni boj (NOB) v kraško-primorski regiji, kjer bom na kratko orisal delovanje NOB na celotnem Primorskem s poudarkom na območju Krasa.

V diplomskem delu bom zaradi njenega obsega območje Krasa omejil, in sicer; območje raziskanega bo na severu segalo do konca Komenskega krasa, bolj podrobneje do reke Branice in pobočjih pred Vipavsko dolino, na zahodu do italijanske meje, na vzhodu in jugu pa vse do konca Sežanske regije. Območje sem omejil zaradi ciljev, ki sem si jih postavil, saj ti vključujejo bojevanje z metodo zasede, ki je bila bolj pogosta na tem območju. Meje sem postavil glede na delovanje partizanskih enot pod poveljem Antona Šibelje - Stjenke v času njegovega poveljevanja enote na tem območju. Več pozornosti bom namenil zasedi in njeni vlogi ter pomenu v vojaških operacijah; ter preko tega predstavil 'idealni' tip oz. kako naj bi zaseda kot metoda morala delovati, da bi dosegla maksimalen učinek.

Ta boj bom predstavil iz vojaškozgodovinskega vidika in iz vidika taktičnega postopka, ki ga bom v empiričnem delu naloge podrobneje analiziral. Boj bom, na podlagi pridobljenih podatkov, analiziral od postavitve enot do posledic, ki jih je pustil. Skupaj z idealnim tipom, ki ga bom predstavil prej, bom boj kritično analiziral ter izpostavil napake in dejavnike; kot 'pravilne' odločitve, ki so bili glavni faktorji pri izvedenem boju. Izključno iz vojaškozgodovinskega vidika bom obravnaval tudi posledice, ki jih je boj pustil na okoliških vaseh, podrobneje retaliacija okupacijskih oblasti (požig vasi in izgon prebivalstva).

2.2 UPORABLJENE METODE RAZISKOVANJA

V diplomskem delu bom uporabil primarne in sekundarne vire; kot tudi metodo intervjuja. Kot primarne vire bom uporabil uradne dokumente, v katerih so bili dokumentirani dogodki. Te bom iskal tako v slovenskem, nemškem in italijanskem jeziku. Za sekundarne vire bom uporabil knjige in internetne vire, ki opisujejo delovanja različnih brigad na območju primorske regije in za referenco na druge vire.

Največjo oviro pri raziskovanju mi bo predstavljala zgodovinska oddaljenost primera. Z oddaljenostjo imam v mislih izgubljene in pomanjkljive podatke, ki se navezujejo na podrobnosti o boju. Zaradi tega bom boj opisal v okviru pridobljenih podatkov, za katere pa ni zagotovljeno, da so zgodovinsko natančni (pod vprašaj so postavljeni podatki, ki so lahko napihnjeni; kot rezultat hvaljenja ali poročila sovražnikovih poveljstev, ki so zatajili večjo izgubo).

2.3 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

Na podlagi raziskanega se torej moji raziskovalni vprašanji glasita:

- Kako je potekal boj iz taktičnega vidika in kako učinkovita je bila v primerjavi s klasično metodo zasede?
- Zakaj je bila zaseda primarna metoda bojnega delovanja partizanskih enot na kraško-primorskem območju?

2.3 TEMELJNI POJMI

– Zaseda

Zaseda je nenaden napad ali napad iz presenečenja iz zakritega položaja na premikajočega ali ustavljenega sovražnika. Zaseda se izvede, da zmanjša sovražnikovo bojno učinkovitost z nadlegovanjem sil ali njihovim uničenjem. V bojno učinkovitost spada sovražnikova morala in materialna oprema od orožij do prehrane (United states Marine Corps 2016, 5).

– Gverila

Gverila se nanaša na gverilsko bojevanje, ki je v širšem smislu politična vojna. Ta se pojavi in raste v političnem okolju z nenehno voljo, da prevlada nad območjem. V vojaškem smislu je to oblika vojskovanja, v kateri privrženci gverile uporabljajo asimetrične in nekonvencionalne načine za bojevanje (Webb 2001, 5).

– Anton Šibelja - Stjenka

Ustanovitelj Kraške čete ter poveljnik Kosovelove brigade, namestnik poveljnika Južnoprimorskega odreda in kasneje Dolomitskega odreda, z osebnim najvišjim činom v času vojne, major. Poveljnik čete v boju v Dovcah (Šibelja in Pavlin 1977).

– Bojno delovanje

»Bojno delovanje je skupni naziv za vse vrste ofenzivnih, defenzivnih in specialnih delovanj /.../ z namenom doseganja vojaškega ali političnega cilja. Obsega postopke in ukrepe, ki s svojimi učinki povzročajo spremembe bojne moči in taktičnega položaja sovražnika. Izvaja se s ciljem zavzetja prostora ali objekta, uničenja, nevtraliziranja ali onemogočanja sovražnika, zadrževanja njegovega napredovanja, obrambe območja ali objekta in drugega« (Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje 2006, 54).

3 NARODNOOSVOBODILNI BOJ NA SLOVENSKEM

Začetki NOB se niso začeli v Sloveniji, temveč je ideja upornišva prihajala iz komunistične partije v Jugoslaviji. Skozi povezovanja in zbiranja raznih članov protifašističnih in ostalih organizacij; je aprila 1941 prišlo do zgodovinskega preobrata. Tega meseca je nemška vojska poslala 2. armado (49., 51., 52. korpus) proti Varadžinu, Zagrebu in Karlovcu, istočasno pa je italijanska poslala svojo 2. armado (11., 6. in 5. korpus) proti Ljubljani, Kočevju in navzdol ob Jadranskem morju. Na Slovenskem je vojna trajala le 6 dni, katerih končni rezultat je bil ta, da je bila razkosana med 3 okupatorje, od tega je bila Primorska pod italijansko okupacijo že od 1. svetovne vojne. Istega leta 27. aprila so na sestanku v Ljubljani ustanovili Protiimperialistično fronto slovenskega naroda, dva meseca kasneje se je preimenovala v Osvobodilno fronto slovenskega naroda – OF. Začetne ideje boja proti okupatorju so bile v oblikah diverzantskih in sabotažnih akcij, saj je bila komunikacijska mreža in teren Slovenije po mnenju članov partije ne primerna za večje in obsežnejše akcije. Na junijski seji so se odločili, da začnejo načrtno organizirati akcije in oblikovati partizanske čete. Prve partizanske čete so se začele zbirati po gozdovih in kočah. Osnovna oblika teh prvih oddelkov so bile čete, na Gorenjskem pa so se že povezovala v bataljone. Taktike teh prvih enot so vključevale napade na patrolje, osamljene vojake in motorna vozila, rušenje cestnih in železniških objektov, daljnovodov in ostalih zvez ter napadi na izdajalce. 12. septembra 1941 je iz Mokrške čete odšla skupina partizanov na Primorje, kjer je prerasla v Primorsko partizansko četo. V letu 1941 se je na Slovenskem formiralo 32 partizanskih čet oz. odredov. 4. aprila 1942 je glavno poveljstvo partizanskih čet izdalo ukaz o ustanovitvi odredov. Slovenijo so razdelili na 13 odredov, združenih v 4 skupine. Te so bile; prva skupina na območju Gorenjske in Koroške (Gorenjski, Kokrški in Koroški partizanski odred), druga na Štajerskem zahodno od železniške proge (Savinjski, Pohorski in Dravski partizanski odred), tretja na ozemlju Ljubljanske pokrajine, del Dolenjskega in začasno Primorsko (Dolenjski, Belokranjski, Notranjski in Primorski partizanski odred) in četrta skupina na Štajerskem vzhodno od železnice (Holožanski, Ptujski in Kozjanski partizanski odred) (Klanjšček 1989).

25. julija 1943 je Italija kapitulirala. Partizani so v času od 8. septembra do 12. septembra skoraj popolnoma razorožili italijansko vojsko v Ljubljanski pokrajini. S tem so si pridobili ogromne količine orožij, streliva, opreme ipd. Na Primorskem so italijanski vojaki bežali nazaj v Italijo in puščali vse za seboj, kar je istočasno prešlo v roke partizanov. Po ocenah naj bi od razorožitve divizije *Eugenio di Savoia* večjih delov divizij *Re* in *Torino* ter manjših oddelkov divizije *Sforcesca in Julia* dobili okoli 1000 lahkih in težkih mitraljezov, 30 topov, 500 minometov, 200 avtomobilov, 6 oklepnih, 4 lahke tanke, letalo in ogromne količine pehotnega orožja. Konec razoroževanja je prišlo 14. septembra, ko je nemška vojska prišla do Reke, kjer je tudi aretirala generala 11. armadnega korpusa Gastoneja Gambaro (Klanjšček 1989).

13. decembra je glavno poveljstvo ukinilo 3. operativno cono in ustanovilo 9. korpus NOVJ z enakim operativnim območjem (območje Primorske). Triglavska divizija je postala 31., Goriška divizija z brigado Srečka Kosovela pa 32. divizija. V prvih petih mesecih leta 1944 je v ta korpus prišlo okoli 7600 novih borcev. Z nenehnimi akcijami v letu 1944 so partizanske enote s svojimi dejanji in izvajanjem minersko-sabotažnih akcij prisilile sovražnika v obrambo (Klanjšček 1989).

3.1 NOB NA PRIMORSKEM DO 1944

Osvobodilna fronta (OF) se je na Slovenskem primorju gradila drugače kot drugje po Sloveniji. Ker tukaj ni bilo skupin, ki bi sestavljale organizacijo, so bili odbori OF enotni in so vključevali tako člane KPI (Italijanska komunistična partija), TIGR (Trst, Istra, Gorica, Reka) kot druge protifašistično razporejene Slovence. Prva partizanska četica je bila ustvarjena in nameščena na območju Vipavske doline, Krasa in Pivke, kjer so izvedli tudi nekaj oboroženih akcij. Pri Tomačevici na Krasu je spomladi 1942 začela nastajati kraška diverzantska skupina, ki je naredila nekaj napadov na električne drogove in železniške tise; ter bunkerje in posamične sovražnikove vojake. Iz njih se je kasneje razvil kraški minerski vod pod vodstvom Antona Šibelje - Stjenke. Na tem območju jim je kasneje uspelo ustvariti prvi primorski bataljon Simona Gregorčiča. Septembra 1942 je začelo v enote prihajati vedno več kadra. Z njim so okrepili

Gregorčičev bataljon in ustanovili še Trnovsko četo. V tem času so bili na Primorskem trije bataljoni, in sicer na severu 2. oz. Tolminski bataljon, na jugu 3. oz. Kraški bataljon in jedro je sestavljal 1. bataljon Soškega odreda (Ferenc 1983).

Po kapitulaciji Italije in prihodu nemških sil je na obmejnem pasu Krasa bilo novembra 1943 okoli 4000 vojakov nemškega primorskega odreda (*Küstenabteilung*), v Trstu so bile še razne vojaške in policijske čete. V samem osrčju Krasa je bilo enot manj. Nemci so za te postojanke uporabili vse, kar so dobili, to pomeni, da so v enotah bili Italijani, Mongoli, Poljaki, Čehi itd. Štanjel je imel okoli 60 karabinjerjev, Komen pa okoli 250 republikanskih fašistov (Isaković-Rade 1973, 125, 153). Po kapitulaciji Italije so se na Primorskem ustanovili oz. preuredili novi odredi (Severnoprimorski in Južnoprimorski).

3.2 ZNAČILNOSTI PARTIZANSKIH ENOT NA SLOVENSKEM

OF je imela tako velik politični pomen za NOV, kot ga je imelo tudi njegovo vojaško ozadje, ki je vse to omogočilo. Druga velika komponenta NOV so bile njihove NO partizanske čete. Njihov začetek se je kazal v obliki ilegalnih skupin, ki so kasneje dobile vlogo v delovanju z OF. Njihova moč je bila ravno v velikem številu skupin, ki so vključevale majhno število borcev, tako so se raje držali manjših oblik in so iz bataljonov naredili čete in celo vode, ki so se bojevali proti okupatorju. Njihovo število je onemogočilo sovražniku, da bi jih istočasno napadel. Taktika partizanskih enot se je iz sabotažnih in diverzantskih nalog počasi spreminjala v akcije Narodne zaščite, kjer so varovali manjše vasi in območja. Kasnejše preoblikovanje raznih enot v brigade in divizije je dalo še večjo fleksibilnost za boj proti številčnejšemu sovražniku in izvajanju večjih operacij. Kljub temu so ohranili še veliko prejšnjih manjših oblik zaradi same narave akcij, ki so jih izvajale tiste enote (sabotažne akcije). Mešanje manjših in večjih vojaških formacij je omogočilo vsestransko bojevanje in zmanjševanje možnosti, da bi sovražnik uspel zadati večje izgube s protiukrepi. Ni bilo območja na slovenskem ozemlju, ki ne bi imelo prisotnosti partizanskih enot, najsi bodo to strukture Narodne obrambe, varnostne službe ipd. na osvobojenih ozemljih ali manjše enote na neosvobojenih. Glavna taktika, ki so jo uporabljale partizanske enote, je bila ravno

partizanska taktika. Ta se je uveljavila predvsem zaradi goste komunikacijske mreže na slovenskih tleh ter oblike terena (gozd, doline itd.) (Klanjšček 1989).

4 PARTIZANSKE ENOTE NA JUŽNEM PRIMORSKEM

4.1 KOSOVELOVA BRIGADA

Ta je svoje naloge izvajala na območju Krasa. Te naloge so vključevale zbiranje novincev, varovanje določenih vasi in preprečevanje napredka sovražniku. Od začetka je brigada izvedla kar nekaj uspešnih akcij in si pridobila tudi precejšnje število orožij in streliva. Štab brigade je na podlagi uspehov in števila borcev porazdelil bataljone, in sicer; 1. bataljon je bil pri Velikem Dolu, 2. bataljon pri Škrbini in 3. pri Kobjeglavi. Štab brigade je bil pri vasi Kosovelje. V tem času je bil komandant 3. bataljona Stjenka. V oktobru 1943 je imela brigada vse skupaj 700 borcev. S priključitvijo Gregorčičevega bataljona pa se je število borcev povzpelo na okoli 1100. Brigada je še naprej izvajala napade, od katerih je bila večina zased (Isaković-Rade 1973, 25–113). Decembra je prišlo do novih sprememb, pri katerih se je formiral Južnoprimorski odred (JPO), pri katerem je bil namestnik komandanta Stjenka. Na južnem območju Primorske so partizanske enote pogosto uporabljale taktiko zasede, medtem ko so na območju Trnovskega gozda že izvajali večje napade na postojanke (Isaković-Rade 1973, 149–741).

4.2 5. BATALJON BAZOVIŠKE BRIGADE

Peti bataljon, ki je bil prej v sestavi JPO, je deloval na tem območju, saj je štab brigade presodil, da bi bilo bolj učinkovito, če bi bila brigada bolj razpršena; za boljše delovanje proti sovražniku. 5. bataljon je tako še naprej izvajal akcije v obliki zased na relaciji Trst-Gorica, kjer se je premikalo veliko nemških enot. Te so izvajali tudi v okolici Komna, Koprive in Dutovelj. Imeli so velike uspehe. Bataljon je v tem času štel okoli 130 mož, kar jim je omogočilo gibljivost na golem kraškem terenu (Bavec-Branko 1970, 375–9).

4.3 BRIGADA SIMONA GREGORČIČA

Razvoj številnih enot je zahteval bolj koncentrirano razporeditev sil na Primorskem. Zaradi taktičnih razlogov in morebitnega boja proti večji količini sovražnikovih sil je bila ustanovitev brigade logična rešitev. Iz glavnega poveljstva so prišli ukazi, da se JPO skupaj z Severnoprimorskim odredom preuredi in preimenuje. Po obsežnih akcijah na severnem Primorju so prišla navodila, naj se Kraški bataljon priključi v sestavo Gregorčičeve brigade iz tega pa naj se izloči minerska enota z okoli 20 do 25 mož pod poveljstvom Antona Šibelje - Stjenke. Njihova naloga je bila rušenje železniških prog in daljnovodov na relaciji Trst–Postojna in Trst–Reka. Brigada je delovala na območju Krasa, Vipavske doline in smereh Črni vrh in Nemška Idrija. Te naloge je opravljala skupaj s 1. bataljonom na območju Vipavske doline (Ferenc 1983).

4.3.1 Kraški bataljon

Področje delovanja Kraške in Brkinske čete je bilo južno od meje Solkan–Čepovan–Bukov Vrh–Črni Vrh. Iz Loškega odreda so v Kraški bataljon poslali še eno četo, in sicer v Pivško. Ta je imel do konca oktobra le okoli 80 partizanov, od tega je bila njihova oborožitev 55 pušk in 3 strojnice. Bolj specifično, Kraška četa je imela le 17 partizanov (po drugih podatkih naj bi ta imela najmanj 21 partizanov in do konca leta 30) in ostali dve le 18. Akcije so v večini izvajali ponoči zaradi neaktivnosti Italijanov, ker pa ravno zaradi tega ni bilo zelenih rezultatov, so začeli akcije izvajati tudi podnevi. Kot je navedel tudi Zvonimir Vodopivec, so bile čete zaradi varnosti in iskanja hrane nenehno na premiku. Po ustanovitvi Gregorčičeve brigade so naloge in sestava Kraškega bataljona ostale dokaj enake. Za razliko od zgodnjih uspehov bataljona so kruti povračilni ukrepi sovražnikovih sil na civilno prebivalstvo prisilili partizanske enote v mirovanje, saj je veliko prebivalcev nasprotovalo akcijam partizanov (Ferenc 1983).

4.3.1.1 Kraška četa

Četa je obstajala že od avgusta 1942. Komandir te čete je bil Anton Šibelja - Stjenka. Ko so ustanovili Kraški bataljon oktobra 1942, so ga razdelili na 3 dele. Največji je ostal na Krasu, druga dva sta odšla nad Biljami in Vrtojbo ter Renče. Svoj tabor so večkrat menjali, premikali so se nad Oševljekom, Zajčevcu, severno od Škrbine ter po raznih gričih in vrtačah. Ta četa je bila ena izmed najbolj uspešnih na tem območju, ker je izvedla veliko akcij, večina od teh so bile manjše zasede. Kasneje, ko je bila četa vpoklicana v Trnovski gozd, je na tem območju ostala le še skupina 10 partizanov pod poveljstvom Stjenke (Ferenc 1983).

5 GVERILSKO BOJEVANJE

Gverilsko bojevanje oz. gverila je način bojevanja, pri kateri šibkejša stran prevzame pobudo pri bojevanju s sovražnikov. To pobuda je v obliki nadlegovanja sovražnika, izmikanje bitkam, prekinjanje komunikacij sovražnika in izvajanje napadov v obliki presenečenj. Gverilsko bojevanje pa ni osredotočeno samo na taktiko šibkejših, ampak je način bojevanja, ki ga lahko uporablja tudi redna vojska. Obenem moramo paziti, da vse oblike gverile ne mešamo z nekonvencionalnim bojevanjem in ne z revolucionarno politiko ali terorizem. Druga svetovna vojna povzroči ponovni pojav gverilskega bojevanja (Ločniškar 2004, 9–10).

5.1 PARTIZANSKO DELOVANJE

Partizansko delovanje je v osnovi gverilsko bojevanje, vendar se drži nekaterih smernic, po katerih lahko partizansko bojevanje uvrščamo pod svoj termin. Za začetek partizanskega delovanja na območju Jugoslavije in Slovenije lahko označimo dokument Strategija in taktika oborožene vstaje iz leta 1941. Ta je nastal na podlagi predavanj

Josipa Broza - Tita v partijski šoli v Dubravi. V tem dokumentu je Tito razglabljal o partizanski vojni in oblikah oboroženih formacij. Ideje je pridobil iz preučevanja osvobodilnih vojn in revolucij, med temi izkušnje iz prve svetovne vojne, oktobrske revolucije, partizanskega vojskovanja na Kitajskem ter Špansko partizansko vojno proti Napoleonu. V tem dokumentu razglablja o taktikah pouličnih bojov in kako naj se ti izvajajo. Te taktike v veliki meri uporabljalo načine gverilskega bojevanja, ki sem jih omenil prej. Od napadov presenečanja do razbitja morale sovražnika vse to naj se izvede po nekem določenem načrtu. V naslednjih poglavij dokumenta se loti tudi organizacijske strukture oz. borbenih odredov. Poudarek je tako na pridobivanju orožja kot enotnem poveljstvu sil za lažje koordiniranje z znanjem za avtonomno delovanje v primeru prekinitve komunikacij. V primeru premoči sovražnika naj se t. i. partizanski odredi umaknejo v gozdove in iz tam izvajajo akcije na sovražnika. Na začetku vojne na našem ozemlju tega znanja še ni bilo. V tem času so se enote bojevale na način, ki so se ga sproti naučile. Te naj bi se enote naučile preko posnemanja drugih enot in podobne taktike prilagajati na svoje okoliščine. 28. julija 1941 so na Slovenskem določili strategijo in taktiko bojevanja proti okupatorjem. Odločitev je sprejel Vrhovni plenum OF. Prvi najzgodnejši organizacijski model partizanske vojske na Slovenskem je razviden iz Partizanskega zakona, ki sta ga sestavila vodilna vojaška voditelja (dr. Aleš Bebler - Primož in Franc Leskošek ob sodelovanju z Edvardom Kardeljem). V tem zakonu so bila pravila o zgradbi, delu in nalogah slovenskih partizanskih čet. Tukaj se lahko vprašamo, zakaj partizan in ne gverilec. Izraz sega že v srednji vek Evrope, bolj opredeljen pa je šele v času vojn Napoleona. V času druge svetovne vojne je bil to izraz za prostovoljca v boju proti okupatorju. V jugoslovanski terminologiji se pojavi šele v že prej omenjenem dokumentu Tita (Teropšič 2012, 86–95).

5.1.1 Definicija partizanskega delovanja

Definicija samega partizanskega delovanja je torej naslednja: »Partizansko delovanje je množično, aktivno in neprekinjeno bojno delovanje, vseobsežno po obsegu, prostoru in razvitosti oblik ter po načinih delovanja, s katerim se sovražniku zadnja izgube, razvleči

in drobi sile. Izvajajo jih vse enote oboroženih sil v vseh bojnih, zemljiščnih in vremenskim razmerah« (Navodilo za partizansko dejstvovanje 1983, 11).

Sama definicija takšnega boja je zapisana v knjižici Navodila za partizansko dejstvovanje (v nadaljevanju delovanje), ki jo je izdal Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo. Knjižica vsebuje obsežna navodila, kako voditi takšen boj, od operacijske do taktične ravni. Zapisana navodila so rezultat obsežnih teorij in bojnih praks, ki so se zgodile v osamosvojitveni vojni Jugoslavije v času vojne in drugje. Glede na časovno bližino in povezanost s partizanskim delovanjem med vojno opredeljujem, da je to najbližji prikaz nekakega temeljnega delovanja partizanskih enot tako na tujem kot našem ozemlju.

Cilj takšnega delovanja je, da se oboroženi boj izvaja, kar se da neprekinjeno v vseh oblikah, od frontalnega, kombiniranega do partizanskega. Ker sem že prej omenil, da frontalni napad ni priporočljiv, se zato boj bolj izraža v slednjih dveh oblikah (frontalni napad ni izključena oblika in je v nekaterih primerih lahko edina možnost za doseg cilja). Cilj teh bojev je usmerjen na uničenje sovražnikovih enot, materialnih sredstev, komunikacij, virov oskrbe, ustvarjanje splošne negotovosti in vse drugo, kar povzroči, da sovražnik svojo pozornost in delovanje usmeri od svojega prvotnega cilja (Navodilo za partizansko dejstvovanje 1983, 12).

Osnovni pogoji za uspešno izvajanje le-teh akcij je poznavanje ozemlja, objektov, sovražnika, usklajenost vseh poveljniških struktur ter podpora prebivalstva. Za njihovo delovanje je značilno, da so enote razgibane, se hitro prilagajajo na situacije, so bolj samostojne ter se zanašajo na podporo ljudstva. V samo izvajanje akcij je treba všteti še faktorje, kot so velikost in značaj ozemlja ter narava sovražnikovega delovanja. Uspeh je torej najbolj odvisen od pravilne izbire cilja, elementa presenečenja, hitrosti in tajnosti, grupiranja enot in sami hitrosti izvajanje le-teh (Navodilo za partizansko dejstvovanje 1983, 12–3).

5.2 GEOGRAFSKI DEJAVNIKI PARTIZANSKEGA DELOVANJA

5.2.1 Teren

Sam teren je eden izmed najbolj pomembnih faktorjev tako partizanskega delovanja kot vojskovanja nasploh. Poznavanje in pravilno izkoriščanje terena sta najpomembnejša faktorja za pravilno uporabo sil, pri čemer se omogoča največja učinkovitost partizanskih enot ter onemogoča sovražniku uspešno obrambo (Navodilo za partizansko dejstvovanje 1983, 72).

Kraški oz. bolj planinsko razgibani teren omejuje uporabo sodobne tehnike (v mojem primeru uporaba težje mehanizacije). Zaradi same narave terena, ki omejuje predelovalne površine, vodne vire, poseljenost ter je težko prehodni izven cest, je tako primarno okolje za delovanje partizanskih enot. Bojno delovanje je tukaj veliko bolj usmerjeno in sovražniku ne ponuja veliko možnosti manevrov in delovanja z drugimi enotami. Sovražnik je tako prisiljen v premikanje po tesnih potek v strminah ali nasipih, kar mu dodatno onemogoča uspešno varovanje lastnih bokov (Navodilo za partizansko dejstvovanje 1983, 72–3). Kraško pobočje tako spada med najbolj težko prehodni teren. Kras lahko razdelimo na dve vrsti, in sicer goli in zeleni. Goli kras je zaznamovan po tem, da je skalovje ostro in lomljeno, pri čemer je prisoten visok teren in strme stene. Zelenja ni oz. ga je zelo malo, kot tudi vode. Tak teren omogoča premikanje samo pehoti. Zeleni kras se razlikuje v tem, da je površje bolj zeleno in ravno. Prehodnost je še vedno otežena, vendar boljša in omogoča uporabo vozil v omejenem delovanju. Poleg prehodnosti pa je oteženo tudi streljanje in vidljivost. Zaradi kamenja morajo biti enote bolj pozorne na pot, saj lahko premikanje in padci ogrozijo tajnost. Kot prednost in slabost za enote predstavlja tudi sam teren, ki je lahko lomljen, da se posamezniki izgubijo. Za partizanske enote, ki si nastale na Krasu, pa je takšen teren prednost, saj se hitreje orientirajo in ga uporabijo proti tujemu agresorju. Velik pomen pri komunikaciji igra tukaj vloga kurirjev. Ravno zaradi terena so frontalni napadi odsvetovani, saj se morajo enote razdeliti na manjše, z omejeno podporo težkih bojnih sredstev. Tukaj je učinkovitejše delovanje partizanskih in diverzantskih enot. Manevriranje in

spreminjanje formacij je rizično, zato je od poveljnika odvisno, da zasedo postavi kar se da učinkovito že v začetku (Jadrijević in drugi 1964, 125–6, 384–6).

5.2.2 Čas in vreme

Tukaj lahko kot dejavnik dodam še čas, ki pripomore oz. otežuje delovanje enot. Sam čas je pomemben faktor pri pravilnem organiziranju partizanskih enot. Poleg časa pa so tukaj še drugi vremenski pojavi. Zaradi geografskega položaja kraškega območja je tukaj pozimi prisoten tudi sneg, ki lahko oteži ali celo onemogoči sovražnikove premike. Sneg in vreme v času zime vplivata na delovanje enot. Tukaj so še bolj izpostavljene partizanske, ki morajo zaradi svojega značaja veliko časa preživeti v naravi. Čas postane tukaj še bolj pomemben zaradi dolžine dneva in še težjega manevriranja enot na svoje položaje. Poleg teh faktorjev pa dolžina dneva in noči omogočata večje delovanje ponoči. Noč je pomemben del partizanskega delovanja, zaradi večje tajnosti premikanja in elementa presenečenja (Navodilo za partizansko delovanje 1983, 74–5). Pomembno je omeniti tudi rastlinje in kritje, ki se spreminja skozi letne čase. Medtem ko pozimi kritje omogoča sneg, je premikanje oteženo zaradi sledi in rastlinja, ki ponujajo zelo malo možnosti kritja. Od poveljnikov je tako odvisno, kako, kdaj in na kakšen način uporabijo svoje enote za delovanje.

6 ZASEDA

Zaseda je, kot je opredeljena v knjigi vojaške znanosti, nameren napad, katerega cilj je uporabiti element presenečenja iz prikritih položajev in koordinirano osredotočen ogenj na sovražnikove enote, te pa nimajo oz. imajo zelo malo možnosti, da ogenj vrnejo ali se uspešno zavarujejo. Glede na okoliščine, kot sta teren in čas, so zasede lahko organizirane hitro ali pa kot natančen planiran napad. V planiranje zasede se upošteva sestava enot in položajev tako, da je uresničen element presenečenja. Zaseda se optimalno izvede, takrat ko sovražnik prestopi v območje ognja, tj. območje, ki zagotavlja maksimalen učinek zasede. Zaseda se idealno pripravlja tam, kjer teren sovražniku onemogoča premikanje ali pa ga prisili v bolj odprto območje brez kritja ali tam, kjer teren omogoča enotam iz zasede prednost. Zaseda je v tem pomenu, če je izvedena pravilno, najbolj učinkovita taktika za uničenje sovražnikovih sil. Taktika omogoča najmanjše število žrtev napadalcem in največje sovražnikovim silam. Vsak dodatni faktor, kot so naloge, čas in teren lahko drastično prispevajo k uspešni zasedi (Piehler 2013, 100).

V Navodilih za partizansko dejstvovanje je opisan postopek, kako naj napad izgleda in kako je izveden. Ta se načeloma začne z nenadnim močnim ognjem iz bližine brez poprejšnje uporabe težkega orožja. To pa zato, da se napad izvede iz presenečenja. Artilerijska podpora pa se izvaja skoraj redno, iz daljave ali z uporabo minometov na bližnje razdalje (Navodila za partizansko dejstvovanje 1983, 133–4).

Zasede se postavlja na tistih položajih, ki jih sovražnik težko obide ali ga preseneti. Ta položaj mora imeti primerno razporeditev sil, dober pregled in ognjeno delovanje, maskiranost, prikrite dostope do in izven območja. Zasede naj bi se izvajale predvsem ponoči, podnevi pa v slabem vremenu (sneg, megla, dež) in na pokritem ter razgibanem območju. Poleg osnovnih postavitvev naj bi se zagotovilo še urejanje terena, predvsem za rušenje določenih objektov in onemogočanje komunikacij (železnice, mostovi, predori) ter postavitvev min in ostalih sredstev (Navodila za partizansko dejstvovanje 1983, 155–6).

6.2 DEJAVNIKI USPEŠNOSTI ZASEDE

Tajnost je zelo pomembna, ne samo pri izvajanju zasede, temveč tudi drugih akcij. Ta je del presenečenja in njegovega uspeha, ki pa ni odvisna samo od tega, ali so enote dovolj poskrite, ampak tudi od borcev in njihovih dejanj. Zasede so možne tudi na zelo pustem območju, kot dokazujejo boji na Krasu. Sovražnik mora biti popolnoma presenečen, ko odjekne prvi strel, v drugačnem primeru je uspeh zasede vprašljiv (Djurašinović 1975, 40).

Za zmago nad sovražnikom je potrebna tudi premoč. Kot opisuje Djurašinović v svoji knjigi *Zasede*, je premoč dvojna, in sicer; za prvo so značilni elementi taktične premoči, to so; izurjenost, izkušnje, število ljudi in kakovost bojne tehnologije. Druga vrsta premoči pa je definirana kot splošna ali relativna premoč. To pomeni, da je opredeljena glede na to, ali je uresničljiva v celotni coni delovanja enot. Splošna premoč je uresničljiva z večjim številom mož ali oborožitvijo, ki delujejo bliskovito in s ciljem, da čim prej uničijo sovražnika. Relativna premoč pa se osredotoča na šibke in močnejše sovražnikove dele in preko teh usmerja glavni udar zasede (Djurašinović 1975, 48–9).

Zaradi same narave zasede in njene improvizacije; je za poveljnike pomembna tudi samostojnost. Ta jim omogoča izbiro cilja, načina postavitve enot in ustrezno spreminjanje taktike na podlagi sovražnikovih potez, med drugim pa tudi smer in način umika v primeru neuspešnosti. Pri improvizaciji lahko dodamo še dejavnik manevra. Čeprav je ta uporabljen predvsem na frontalnih bojih, je lahko viden tudi v večjih zasedah. Manever se v zasedah primarno uporablja od same postavitve zasede; do boja in njegovega zaključka (Djurašinović 1975, 50–4). Ker je cilj zasede presenetiti sovražnika, manever ne pride do izraza, razen v situacijah, ko ima sovražnik elemente premoči. Če do tega pride, je zaseda bila postavljena le delno, saj je bila slabo informirana o sovražnikovi moči.

Od poveljnika je odvisen tudi element nadzora nad enoto. V številčno majhnih enotah je ta nadzor že del kohezivnosti enote, v primeru večjih pa je od poveljnika odvisno, da z enoto uspešno izvede zasedo. Poveljnik mora v takšnih situacijah zagotoviti nadzor preko; pravočasnega opozorila o sovražniku in zadrževanje ognja do optimalnega časa in njegove izvršitve, ko je sovražnik v območju ognja. V času boja je njegova naloga usmerjati ogenj na določene cilje in spremljati celotno dogajanje. V primeru odkritja zasede pa je od poveljnika odvisen taktičen odmik (če ta ni bil pojasnjen v fazi priprave) (Department of the Army 2004, C-2–3).

Čeprav uspeh temelji na čim večjem uničenju sovražnikovih sil v čim krajšem času, pa je tukaj še en element, ki je ključen pri definiciji uspešnosti. Ta element je ekonomična uporaba borcev. Ker partizani ne morejo uporabiti težkega orožja ali orožja, ki je najbolj učinkovito, je njihovo življenje najbolj pomembno. Da se boj lahko definira kot uspešen, ne glede na zmago ali poraz, mora biti razmerje mrtvih vsaj 1 : 10 v korist partizanskim enotam, to pomeni vsaj 10 mrtvih sovražnikovih vojakov za ceno enega borca (podatki iz prakse NOB v celotni Jugoslaviji) (Kleut 1983, 59–60). Tega razmerja pa seveda ne smemo vzeti kot enega izmed poglavitnih dejavnikov uspešnosti, saj je bila narava partizanskih sil takšna, da so redko kdaj popolnoma uničili sovražnika. Sovražnik je vse do konca vojne imel tehnološko in vojaško premoč nad partizanskimi silami na Slovenskem.

6.3 KLASIFIKACIJA ZASED

6.3.1 Zasede po razdalji

Zasede se na grobo delijo na bližnje ali oddaljene. Bližnje se označuje zasede, ki so v doseg ročnih granat. Prednost takšnih zased je, da je ogenj iz majhno kalibrskih orožij bolj osredotočen na sovražnika, medtem ko je slabost ta, da lahko sovražnik reagira hitreje in je tudi bližje napadalcem. Kot oddaljene zasede so tako označene tiste, ki niso v doseg ročnih granat. Te omogočajo uporabo minometov in artilerije, da sovražniku onemogočijo premikanje po terenu in učinkovito vrnitev ognja (Piehler 2013, 101).

6.3.2 Vrste zased

Vrste zased so v veliki meri podrejene situaciji in okoliščinam. Koordinirana zaseda se pripravi tam, kjer je bila lokacija že izbrana in obstaja dovolj časa za njeno izvedbo. Če pa se sovražnik pojavi iznenada, je učinkovitost zasede zmanjšana, saj mora biti izvedena na hitro. Poznamo naslednje tipe zased:

- Linearna zaseda; ta se postavi paralelno na sovražnikove enote. Pri tem se napad in podpora združita, da ustvarita bočni ogenj. Prednosti takšne zasede so; ni medsebojnega ogrožanja, enostavna uporaba, lažja premičnost, uporabna je proti vsaki vrsti kolone. Slabost je ta, da sovražniku omogoča premik na vse ostale strani in istočasno preprečuje učinkovit protimanever zasede (Djurašinović 1975, 233).
- Obojestranska zaseda; izloči veliko slabosti zgornje, saj omogoča navzkrižni ogenj in obkolitev sovražnika. Slabosti se kažejo v tem, da takšna zaseda zahteva veliko število enot in je nevarna zaradi obstreljevanja svojih enot (Djurašinović 1975, 234–5). V tem primeru veliko zahodnih piscev meni, da je idealna oblika takšne zasede ta, da se ogenj najprej odpre samo iz ene strani, in ko se vozila obrnejo proti njej, odpre ogenj še druga stran, ko so hrbti obrnjeni proti njej (Werner v Djurašinovič 1975).
- Bočna zaseda: ker so pogoji za njeno popolno delovanje zelo omejeni, se ta uporablja v povezavi z ostalimi oblikami, pri katerih jim omogoča ustavitve kolone in delovanje bočnih sil (Djurašinović 1975, 236).
- Zaseda v obliki črke L; kot sama oblika nakazuje, se ta zaseda izvede tako paralelno kot kotno, pri čemer se sovražnikovim silam preseka pot. Oba že prej omenjena elementa okupirata del 'nog'. Preko te formacije lahko izvajata bočni ogenj, ogenj na bočne enote sovražnika in ogenj vzdolž celotnega območja.
- Zaseda v obliki črke V; vsak element je postavljen na svoj krak formacije, pri čemer lahko izvedejo tako vzdolžni ogenj kot tudi bolj uničujoč medkrižni ogenj na sovražnikove enote (Piehler 2013, 101).

- Trikraka zaseda: kot posebnost je uporabljena, ko je smer prihoda sovražnika neopredeljena. Zasede se postavijo na različnih lokacijah ob cestah; tako, da imajo stik med seboj. S tem si omogočajo medsebojno pomoč in navzkrižni ogenj iz katere koli smeri (Djurašinović 1975, 239).

Čeprav obstajajo 'šablone' o potekih zased, je v partizanskih taktikah še vedno bolj pomembna iznajdljivost in prilagodljivost. Takšne so bile tudi smernice Tita v NOB. Med drugim je podaril tudi elastičnost in iniciativo borcev in poveljnikov ter da je partizansko delovanje veščina prej kot nauk (Kleut 1983, 76).

6.4 ELEMENTI ZASED

Vsaka formacija zasede vsebuje naslednje tri elemente:

- napad (za izvede napad preko ognja, juriša ali kombinacijo obeh);
- podpora (ta mora zagotavljati, da je napadalec postavljen v območju ognja, saj s tem omogoča zasedi najbolj učinkovito delovanje na sovražniku. Podpora je zadolžena tudi za koordiniranje ognja iz minometov ali artilerije);
- varnost (elementi varnosti so zadolženi, da varujejo območje zasede in preprečujejo sovražnikove okrepitve ali napade iz bokov ter varujejo točke umika ter njihovo pot. V osnovi je varnost najbolj pomemben del zasede, saj jo drži skupaj) (Piehler 2013, 101).

Poleg osnovnih elementov lahko znotraj teh razčlenimo še nekatere druge elemente:

- infiltrirana skupina (kadar je cilj objekt, kjer lahko enote pod krinko vstopijo in izvedejo napad),
- ognjena skupina (skupina s težjim orožjem, katere cilj je obstreljevati sovražnika in varovanje občutljivih delov zasede),
- udarna ali jurišna skupina,
- skupina za zajetje (narejena iz napada, kadar je cilj zajeti sovražnika),
- skupina za neposredno varovanje,
- skupina za miniranje in rušenje,

- skupina za fortifikacijsko ureditev bojnega položaja,
- skupina za evakuiranje plena,
- skupina za evakuiranje ranjencev in padlih (Djurašinović 1975, 213–7).

Odvisno od postavitve zasede lahko napadalni in podporni element delujeta skupaj takrat, ko je zaseda dosegla svojo učinkovitost in uničila največje možno število sovražnikovih sil. V tem primeru oba elementa sodelujeta istočasno kot celota (tukaj je mišljeno kot združitev sil, saj morata kot celota delovati že v napadu za največjo učinkovitost) in začneta zbirati ranjence, ujetnike ipd. (Piehler 2013, 101).

Napad lahko razdelimo še na dva dela, in sicer na sam napad in juriš. Pri prvem govorimo o napadu kot takem, tj. uporaba strelnega orožja iz zavetij z varnostnimi premiki, pri drugem pa bližnji napad s strelnim orožjem in orožjem na kratke razdalje (ročne granate) iz začetnih bojnih položajev. Medtem ko je napad nevtralnno stanje in zadostuje v večini primerov, ima juriš psihološko komponento tako na izvajalce kot sovražnika. Ta se izvede predvsem takrat, kadar je sovražnik z ognjem nevtraliziran in nesposoben urediti obrambo ali da se mu onemogoči ravno to. Jurišanje na oklepna vozila pa takrat, kadar je teh malo in imajo sredstva za njihovo uničenje. Uporaba enega ali drugega je prepuščena poveljnikom in njihovi oceni boja (Djurašinović 1975, 97).

6.5 POTEK ZASEDE

6.5.1 Priprave

Da bi bile zasede, ki so bile narejene na hitro, uspešne, mora enota na cilj prispeti pravočasno in neopazno. To je pa lahko izvedljivo samo, če se enota nahaja v bližini zasede in dobro pozna svojo okolico. Slabost takšne zasede je seveda nepoznavanje sovražnikove moči, ki jih dobijo prek lokalnih informacij. Pravočasna zaseda ponuja veliko več časa za postavitve, ki jo lahko izvedejo tudi večje enote. Od zasede se pričakuje, da pozna sovražnikovo moč in ima ustrezno bojno opremo. Pod poznavanje sovražnika spada njegova splošna moč, število vojakov, sestava kolone, njihovo izurjenost, smer in končni cilj, možnost intervencije ipd. Te podatke pa dobi preko poročil drugih enot, lokalnih prebivalcev in izvidniško-obveščevalnih enot. Te vrste

zased se v večini primerov uporabljajo v okviru večjih akcij, redkeje pa na lastno pobudo. Od poveljnika je nato odvisna postavitve zasede in vse, kar spada pod njo (Djurašinović 1975, 116–25).

6.5.2 Pohod

Pohodu ne bom namenil veliko pozornosti, saj je bila zaseda v mojem primeru v bližini oz. je delovala na relativno majhnem območju, kjer ni bilo potrebe po večjih premikih iz svojega položaja na položaj zasede.

6.5.3 Oborožitev

Čeprav uspešnost zasede ne temelji popolnoma na orožju (presenečenje igra še vedno veliko vlogo), pa ne smemo izpustiti dejstva, da je oborožitev in izbira orožja še vedno pomembna. Orožje, ki ga uporabljajo enote, ne sme utrujati zaradi nenehnega premika partizanskih enot, še manj pa sme biti odvisno od drugega transporta (konji, mehanizacija), slednje predvsem zaradi ropota in opaznosti, ki ga povzroča. Orožje, ki ga nosijo mora biti takšno, da je lahko kos vrstam groženj, najsi bo živa sila sama, transporti ali oklepna vozila. Poleg tega pa mora biti natančno, saj je cilj zasede, da je časovno kratka. Vsaka vrsta orožja prinaša tako prednosti kot slabosti. Brzostrelska puška ima ognjeno moč, vendar je do met slabši, težki puškomitraljez je zelo učinkovito orožje, vendar je okorno in omejeno. Vsaka izmed avtomatskih pušk ima svoje lastnosti in rabo, čeprav se vse uporabljajo povsod. V kombinaciji z avtomatskim orožjem se uporablja še polavtomatsko, ki odpravi pomanjkljivosti prvega. Ima večji do met, natančnost in moč, vendar zahteva bolj izurjene posameznike za njegovo uporabo. Sem spada še uporaba ostrostrelske puške, ki je odlično orožje za posamične cilje. Velik pomen je namenjen tudi minometom. Ti učinkujejo tako na materialni ravni kot moralni. Pomembni so predvsem zaradi njegovega dometa in učinka ter sposobnosti, da zadene cilje v zaklonih. Veliko bolj uporabni so minometi majhnega kalibra (50–60 mm), vendar ne smemo izključiti tudi večjih kalibrov. Omejenost se kaže samo v

njenem transportu in količini min. Uporabni so tudi puškini trombloni in raketometi. Z uporabo teh je bojna moč zasede povečana, saj se lahko učinkovito zoperstavi tudi oklepnim vozilom. Težka artilerija je odsvetovana zaradi svoje velikine in okornosti, čeprav je lahko uporaben element v zasedi, vendar zaradi svoje narave ne more delovati hitro in posamično kot druge partizanske enote (Djurašinović 1975, 143–6).

Mine so lahko uspešna metoda za uničenje raznih vozil in osebja. Proti boju z oklepnimi vozili je vredno omeniti še protitankovske bombe, ročne bombe, razna razstreliva in steklenice z vnetljivo snovjo. Kljub njihovem kratkemu dosegu in omejeni učinkovitosti na oklepnih vozilih so še vedno zaželena pri bližnjih spopadih. Sorazmerno z njihovo uporabo pa strelci zagotavljajo ogenj na kritične točke vozil (Djurašinović 1975, 149, 152).

6.5.4 Bojna ureditev

Bojna ureditev mora biti takšna, da izpolnjuje vse prejšnje dejavnike in elemente. Od tajnosti do prikritosti. Enote morajo biti postavljene tako, da so skrite do same izvedbe. Pri tem pa največ pripomoreta okolica in teren. Postavitev mora upoštevati tudi naravne ovire, ki bi lahko ovirale sovražnika, vendar morajo paziti, da ovire ne delujejo obojestransko in otežujejo napada. Strelci morajo biti postavljeni tako, da imajo v vidnem polju celotno dogajanje in da se nahajajo na položajih, ki so težko dostopni za sovražnika ali jim otežujejo učinkovit protinapad. Proti boju z oklepnimi vozili se upošteva še elevacijski kot njihovega glavnega orožja (top, mitraljez), pri čemer se zagotovi, da so položaji izven tega. Iz vojnih izkušenj se kaže, da so zasede najbolj primerne v soteskah, globelih, prometnih ožinah, gozdovih in ostalih geografskih ožin. Upoštevati je treba vse prednosti in slabosti oborožene tehnike in zagotoviti, da je vse orožje koncentrirano in v optimalni razdalji delovanja. Za dodatno varnost naj bo zaseda oddaljena od najbližje postojanke, v primeru, da je to težko izvedljivo, naj zagotovi, da je zaseda na takšnem območju, ki omogoča lažje varovanje in oviranje intervencijskih sil (Djurašinović 1975, 161–8).

Bojna ureditev posameznih enot pa je naslednja: za bombaše je zaželeno, da so razporejeni po celotni liniji napada, saj imajo kratko razdaljo delovanja. To pa zato, da lahko celotni sovražnikovi enoti zadajo izgube, brez da bi se sovražnik osredotočil na določeno točko zasede. Zaradi neposredne nevarnosti bližnjega ognja se bombaše postavi tja, kjer imajo dovolj zaklona. To so položaji, ki geografsko padajo proti sovražniku, ostri ovinki, visoka trava ipd. (Djurašinović 1975, 175).

Za mitraljeze in druge težke oborožitve je idealna postavitvev takšna, da je cona njihovega delovanja v kotih od 30° do 45° in da so postavljeni nad ostalimi elementi zasede, da lahko nemoteno obstreljujejo celotno stran sovražnika. Razdalja med njimi naj bo takšna, da jih sovražnik ne more istočasno uničiti, približno 50 m (Djurašinović 1975, 177–9).

Ko govorimo o bojni globini, tj. razširjenosti enot po fronti, mora biti takšna, da v zasedo pade celotna sovražnikova kolona ali objekt. O takšni globini govorimo takrat, kadar je primarni cilj uničiti sovražnika, v drugačnem primeru je lahko globina ožja. Te so odvisne tudi od postavitve zasede. Čelna zaseda potrebuje zelo malo prostora, medtem ko formacija, ki zajame zasedo iz vseh smeri, pa največ (Djurašinović 1975, 206–7).

Kar se tiče številčnosti različnih elementov zasede (napad, podpora in varovanje), se ta prilagajajo okoliščini zasede. Napad in rezerva variirata od položaja, medtem ko je varovanje odvisno od narave zasede in bližine sovražnikove intervencije. Ta bo manj številčna, če je zaseda popolna in pozna svojo okolico, medtem ko bo večja v okoliščinah, kjer ne poznajo sovražnikovega namena in moči. Razmerje teh sil naj bi bilo okoli tretjina celotnih sil zasede. Položaj varovanja je odvisen od moči sovražnika. Če bo morala zadrževati sovražnikov prihod, bo njen položaj oddaljen med 500 do 2000 m. To je razdalja, ki onemogoča sovražniku uporabo težkega orožja na zasedo. Če varovanje ni sposobno zadržati prihoda, bo postavljeno tako, da ga omejuje po zaporednih položajih, od katerih bo zadnja linija oddaljena od prej navedene razdalje (Djurašinović 1975, 208–13).

6.5.5 Ognjeni sistem

Ko govorimo o presenečenosti in tajnosti, mora tudi ogenj v času boja izražati tajnost in prikritost. To se zagotovi s tem, da se uporabijo vse vrste orožij, tako tiste s kratkim dometom kot dolgim, da sovražniku preprečijo obrambo. Avtor knjige se tukaj dotakne tudi varčevanja municije in pravi, da je ta pri zasedi nepotrebna, saj načeloma traja malo časa in je tako ali tako cilj čim hitreje uničiti nasprotnika in ne toliko sistematično uničevanje iz tarče na tarčo (Djurašinović 1975, 218–20).

Kar se zadeva oblike zasede, ko pride do ognjene moči, je čelna zaseda oz. vzdolžni ogenj najboljša možnost, to pa zato, ker lahko strelja po celotni dolžini in preprečuje premikanje sovražnika na strani. Vendar če so v koloni tudi oklepna vozila, je takšen ogenj nekoristen, saj lahko vozila s svojo zaščito omogočajo premik sovražnika. Te pomanjkljivosti so lahko rešene s tem, da je zaseda na zvišanem, znižanem ali etažno postavljena na terenu, da ima v svojem vidiku celotno kolono od prvega vozila do zadnjega. Dobra izbira za takšen način obstreljevanja so tudi ovinkaste ceste ali zelo omejen teren (Djurašinović 1975, 222–4).

Bočni ogenj zajema celotno kolono, vendar ima to pomanjkljivost, da mora biti ogenj dokaj natančen. Poleg tega lahko kolona pospeši in zbeži iz ognjenega prostora. Te pomanjkljivosti pa se lahko reši z različnimi čelnimi ovirami. Če pa je zaseda dvostranska, je učinek toliko večji in sovražnika popolnoma ohromi pri obrambi, saj se z nobenim vozilom ne more obrniti tako, da bi zaščitil svoje enote. Če ima zaseda težko orožje, se ta uporablja primarno za vzdolžni ogenj, če jih je več, pa še za bočni. To orožje pa naj je namenjeno na tiste cilje, ki so največja grožnja (oklepna vozila, tanki ipd.). Orožja naj se med seboj dopolnjujejo, in sicer tako, da se jih usmerja na skupen cilj, dokler ta ni uničen (če težko orožje ne zadostuje za uničenje cilja, naj mu pri tem pomaga drugo ali tista orožja, ki so sposobna opraviti to nalogo). Šele ko je ta uničen, naj se po prioriteti navzdol obstreljuje druge cilje. Lahko orožje pa je vedno usmerjeno na vojake ali lahke transporterje. Prioriteto pri uničenju imajo vozniki kamionov, opazovalci, strelci težkih orožij, starešine in vezisti. Primarno pa tisti, zaradi katerih se bo kolona ustavila (Djurašinović 1975, 227–8).

6.5.6 Poveljevanje

Na dobro postavljeno zasedo ne vplivajo samo okoliščine, ampak tudi dejanja poveljnika. Ta je zadolžen za učinkovito premikanje in vodenje enot od začetka do konca in še posebno takrat, kadar je potrebna improvizacija zaradi sovražnikovih premikov. Velik poudarek je na samostojnosti. Poveljevanje ima dvoje samostojnosti, osredotočeno in decentralizirano. Pri prvi boj traja dolgo časa in je poveljnik odgovoren za delovanje, medtem ko je pri drugi boj kratek in je od posameznikov odvisno, kako bodo reagirali v določenem trenutku. Poveljniško mesto je v zasedi veliko bližje dogajanju kot na ravni bataljona in večjih vojaških formacij, kajti njegova prisotnost in izkušnje vplivajo na moralo borcev. Z bližnjim delovanjem ima tako več vpliva in možnost hitre reakcije na spremembe (Djurašinović 1975, 239–42).

6.5.7 Zaključek boja

Po zaključku boja se prešteje plen in preveri ranjence ter padle. Če je sovražnikovo orožje ostalo nepoškodovano (vozila, orožje, municija), se odpelje v najbližji svobodni teritorij, če to ni mogoče pa se vzame tisto, kar lahko odnesejo. Vse tisto, česar se ne more odpeljati ali odnesti, pa se uniči z zažigom, miniranjem ali demontiranjem pomembnih kosov (Kleut 1983, 111).

7 BOJ V DOVCAH

7.1 UVOD K ANALIZI

V tem delu bom na podlagi teorije in pridobljenih virov poskušal čim bolj natančno in konkretno rekonstruirati potek boja. Boj bom predstavil na podlagi pridobljenih virov. Po opisu bom pogloblitve točke primerjal z 'idealno' zasedo in poskušal prikazati, kje se je zaseda oddaljila in kje približala omenjenemu modelu. Boj bom razdelil na tri dele (za razdelitev sem se odločil na podlagi taktičnih premikov in faz).

Pojem bitke sem v diplomskem delu spremenil v pojem boj iz naslednjih razlogov: pojem bitka ponazarja širši spopad, v katerem je vpletenih več enot in vojakov ter jim poveljujejo višji častniki (generali). Pojem boj pa je spopad na najmanjšem nivoju, ki vključuje manjše število vojakov in enot. Ta se lahko uporablja tudi znotraj bitke kot del nje (Blair 2006, 232, 240). V mojem primeru je pojem bitke neprimeren za spopad, ki vključuje tako malo število vojakov.

Za označbo enot in položajev bom uporabil mešanico modernih vojaških oznak ter že podanih oznak. Slednje bom uporabil predvsem zaradi specifičnih tehničnih sredstev, kot so mitraljezi in ostala avtomatična sredstva, ker so igrala veliko vlogo pri tehnično podhranjeni partizanski enoti.

Slika 7.1: Legenda oznak.

	Vozilo		Partizanske enote		Smer premika partizanskih enot
	Zaščiteno vozilo		Obrambna izvidnica		Smer premika sovražnika
	Oboroženo oklepno vozilo		Kurir		Strelno polje
	Mitraljez		Poveljniško mesto		
	Letalski mitraljez		Skupina za ujetnike		
	Minomet		Bodoči položaj enote		
	Oznaka orožja ali vozila		Sovražnikove enote		
	Uničeno ali onesposobljeno vozilo		Oklepno vozilo		

Vir: prirejeno po Oberstar (2016); Command of the Defence Council (1986).

7.2 POTEK BOJA IN ANALIZA

7.2.1 Uporabljeno orožje in vozila

Ker je bilo orožje partizanskih enot v celoti pridobljeno od sovražnika, je bila njihova omejitev in sposobnost toliko večja oz. manjša. Ta vidik je tako zmanjševal njihovo delovanje v bojih, kjer bi bili lahko kljub številčni premoči tehnično podhranjeni za premagati sovražnika. Nekateri naslednje podatke sem pridobil preko intervjuja s Srečkom Rožetom (2016).

7.2.1.1 Nemška enota

7.2.1.1.1 Osebna orožja

- Gewehr 43: ena izmed uspešnejših pušk, ki je skozi vojno prestala veliko sprememb. Te izkušnje so ji dodale veliko učinkovitost na bojišču, kjer se je najbolj izkazala kot puška za ostrostrelce zaradi svoje natančnosti. Z

nabojnikom 10 nabojev je bilo streljanje lahko neprekinjeno in nevarno na razdalje (Bishop 2002, 216–7).

- Karabiner 98: vsenamenska puška, ravno tako rezultat izkušenj na bojiščih. Z možnostjo raznih dodatkov od bajoneta, minometa in daljnogledov je bila pogosta odločitev za boje na razdalje (Bishop 2002, 216).
- Carcano M38: še ena izmed pušk nemškega arzenala. Prvotno izdelana v Italiji. Največja slabost je bila velikost nabojev. Nekatere so kasneje preuredili, da so bile kompatibilne z nemškimi standardnimi naboji 7.92 mm¹.
- MP-40: najpogostejša brzostrelka nemških enot. Enostavna in zanesljiva z manjšo hitrostjo streljanja za večjo natančnost je bila tako učinkovita na bližini kot tudi na srednjih razdaljah (Popenker 2015).
- PPSH-41: številčno najbolj proizvedena brzostrelka v času vojne. Z nabojnikom 71 nabojev in hitrim streljanjem, tako avtomatičnem kot polavtomatičnem, je bilo orožje smrtonosno na kratke razdalje (Jaeger Platoon Website 2014).

7.2.1.1.2 Vozila

- FIAT 655²: vozilo je bilo prirejeno iz puščavskih razmer za teren Balkana. Bilo je lažje oklepno in zavarovano proti manjšimi kalibri. Imelo je možnost streljanja iz notranjosti ter kapaciteto za prevoz 20 vojakov (Aviarmor.net 2013).
- Autoblinda AB41: italijanska alternativa nemškim oboroženim oklepnikom. Vozilo je bilo narejeno za lažja izvidniška in obrambna dela, ter napade na lahke tarče kot so kamioni. Bila so različno oborožena od mitraljezov do 20 mm topa (Merriam 2016, 113).
- Alfa Romeo 430: običajen kamion za prevoz vojakov ali opreme.
- OM Taurus; posebnost tovornjaka je bila ta, da je imel motor spredaj. S svojo nasilnostjo in težo je bil sposoben prevažati težje tovore (Wikipedia, 2016b). Vsi navedeni kamioni so imeli zavarovane kabine pred manjšimi kalibri (Šibelja 198, 270).
- Avto znamke Opel Kadett.

---

¹ 7.92 × 57 mm Mauser je bila standardna velikost nabojev nemške vojske.

² Podatke o vrsti vozila sem pridobil preko slikovnega gradiva na Forum-der-wehrmacht.de (2016).

7.2.1.2 Partizanska enota

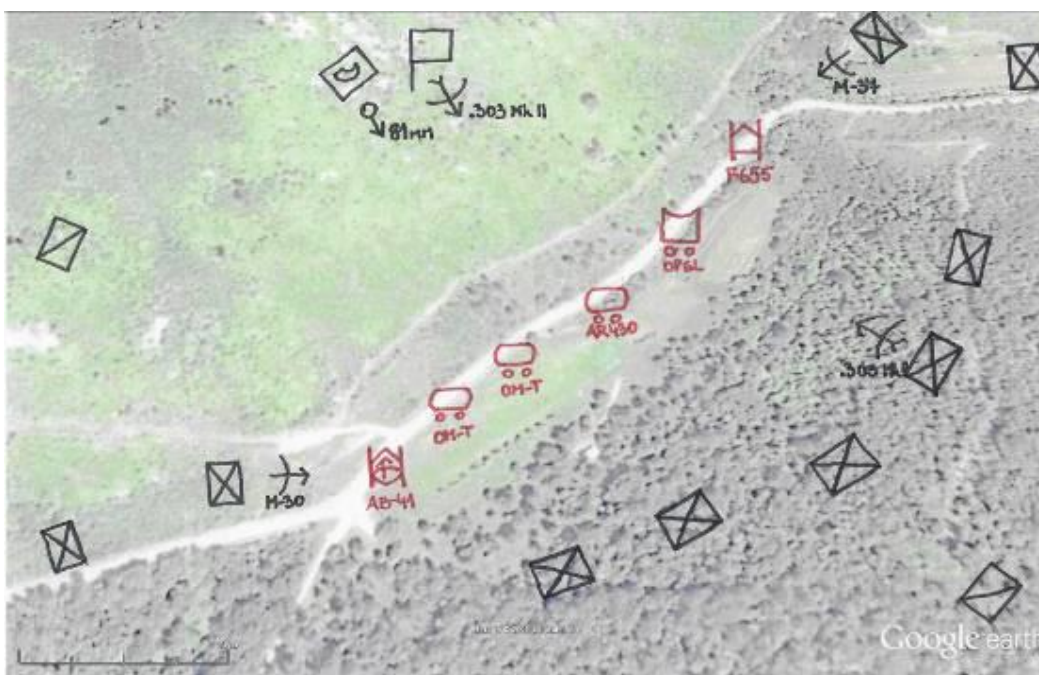
Partizanske enote so bile oborožene tako kot nemška vojska (posledica partizanskega bojevanja).

- Breda Model 37; težki mitraljez italijanske izdelave.
- Breda Model 30.
- Browning .303 Mark II; mitraljez zgrajen za uporabo na bojnih letalih. Mitraljez so partizanske enote pridobile, ko je bilo sestreljeno italijansko letalo v Furlaniji (Rože 2016). Hitrost streljanja je bila visoka kot tudi njena natančnost in teža. Slabost je bila samo v uporabi nabojev kalibra .303 (7.7 × 56 mm) (The Aviation History Online Museum 2014).
- Bergmann MP35/1; orožje, ki jo je imel v lasti poveljnik Stjenka. Orožje je bila redkost, saj so jo v nemški vojski nosili le SS vojaki. S posebnim mehanizmom streljanja je lahko delovalo kot puška ali brzostrelka (ForgottenWeapons.com 2016).
- Lee-Enfield; britanska puška, ki je uporabljala enake naboje kot mitraljez britanske proizvodnje.
- Ročne bombe: veliko teh je bilo lastne izdelave partizanskih enot (Šibelja in Pavlin 1977), ostale so bile zaplenjene sovražniku.
- Berreta Model 38: brzostrelka.
-

7.2.2 Prva faza napada

Položaj enot v boju je bil naslednji: na cesti, od križišča pa do prvega ostrejšega ovinka, se je nahajala sovražnikova kolona. Na jugu oz. desni strani ceste, v kritju dreves, se je nahajala glavnina partizanskih sil. Na nasprotnem bregu je bilo poveljniško mesto, kjer se je nahajal Stjenka z mitraljezom in minometom. Na obeh ovinkih ceste ravnine so se nahajala mitralješka mesta, usmerjena proti notranjosti. Boke v primeru okrepitev sta varovali skupini, hrbet sil pa izvidniške enote (glej Sliko 7.2). V prilogi A je slika originalnega načrta, vendar je ta slika po dobljenih virih prikazana narobe (poveljniško mesto in nekatera oprema se nahajata drugje, bolj specifično pri poveljniku (Rože 2016). Podatke o poteku boja sem pridobil iz knjig *Kraški junak Stjenka* in *Med prvimi partizani na Krasu*.

Slika 7.2: Prvotni položaji partizanske zasede.

Vir: prirejeno po Google Earth (2016).

7.2.2.1 Analiza terena ter zasede

Teren na območju boja je imel lastnosti tipičnega kraškega reliefa. Kot je razvidno v prilogi 2, lahko vidimo, da se teren dviga na obeh straneh ceste. To je ravno tako razvidno iz prilog 3 in 4. Na jugu oz. kjer je bila glavnina partizanskih sil, je teren posejan z vegetacijo, medtem ko je hrib na nasprotni strani redkeje poraščen in odprt. Ker je boj potekal v zimskem času, lahko sklepamo, da je bilo na obeh straneh ceste manj kritja.

Po podatkih lahko zasedo klasificiramo kot zasedo v obliki črke L z elementi obojestranske ter bočne zasede, kar prikazuje položaj mitraljeza na nasprotni strani glavnine sil ter mitralješko mesto na levem kraku zasede. V tej sestavi sta napad in podpora vključena v en element, saj ni prisotno težje podporno orožje. Varnost zasede zagotavljata skupini strelcev na obeh straneh zasede ter izvidniški elementi na bokih, ki so zadolženi za poročanje v primeru sovražnikovega protinapada.

Zaseda je bila pripravljena pravočasno oz. že dan prej. Poveljnik Stjenka je preko obveščevalnih elementov pridobil informacije o številu in približni moči sovražnika. Nato je večkrat analiziral položaje, kjer bi lahko izvedeli zasedo in na koncu izbral ravno ta položaj. Njihova oborožitev je vsebovala orožje različnih dometrov; ter nekaj kosov težke oborožitve (minomet, letalski mitraljez). Sovražnik je ravno tako imel oborožitev različnih dometrov, 4 kamione različnih zaščit, avto ter oklepno vozilo.

Bojna ureditev je bila naslednja: položaji partizanskih enot so bili nameščeni na višjem terenu, kjer so imeli pregled nad celotnim cestiščem. Na ovinku so ravno tako postavili mitraljez, katerega naloga je bila ustaviti kolono in jim preprečiti nadaljnjo vožnjo. Položaj minometa je bil ravno tako na višjem terenu. S pogledom v dolino so tako sovražniku onemogočili premikanje v druge smeri. Postavitev enot je tako omogočila najvišji nivo uničevalnosti ter zmožnosti manevra. Poleg poveljniškega mesta je imel Stjenka neprestani stik s kurirjem, ki je prinašal ukaze onkraj zasede.

Na strani partizanov je tako bilo po navedbi Rožeta 75 borcev, na strani sovražnika pa 97 vojakov. Ta številka sovpada s številko, opisano v knjigi, torej »okoli« 100 vojakov. Z intervjujem, ki sem ga opravil z Albertom Gergoletom (2016), edinim preživelim borcem v boju (v času pisanja pokojnim), je v pogovoru omenil številko 86 (86 plus eden pobegli ter 11 ujetnikov, skupaj 97 vojakov). V glasniku Vestnik in govoru Ivana Birse (2014) pa je prav tako omenjena številka 96 (kot padlih vojakov), torej lahko sklepamo, da je bilo vseh vojakov skupno 97.

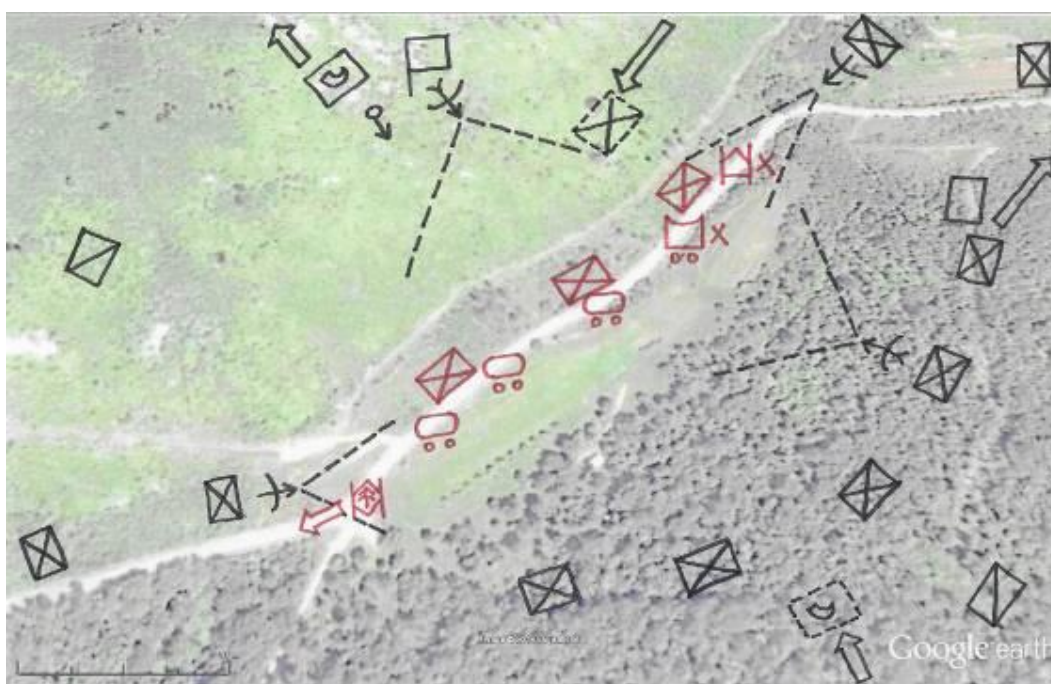
7.2.2.2 Potek boja

Partizani so svoje položaje zasedli že dan prej in jih na položajih pričakali nekaj pred 10. uro 2. februarja 1944. Levo krilo (gledano s strani glavnine sil na južni strani ceste) je sovražnikovo kolono spustilo naprej v območje zasede. Sovražnikova kolona je bila sestavljena, gledano po vrsti, iz oklepnega kamiona (Fiat 655), avtomobila, treh tovornjakov ter oklepnega vozila (AB-41). Z ukazom poveljnika Stjenke so vsa partizanska mesta odprla ogenj na kolono, prvi udarec naj bi zadala mina iz minometa. Ogenj iz mitraljeza na koncu ceste je kolono prisilil v mirovanje, pri čemer je avtomobil

rahlo obrnilo na stran. Istočasno so se iz vozil začeli izkrcevati vojaki in skrivati za vozili ter v jarke poleg cestišča. V tem času so enote, postavljene pri Braniku in Komnu, odprle ogenj na tamkajšnje postojanke z namenom, da jih prisilijo v obrambne položaje in zamaskirajo potek boja, češ da je namesto zasede njihov cilj napad na omenjene položaje.

7.2.3 Druga faza napada

Slika 7.3: druga faza poteka zasede.

Vir: prirejeno po Google Earth (2016).

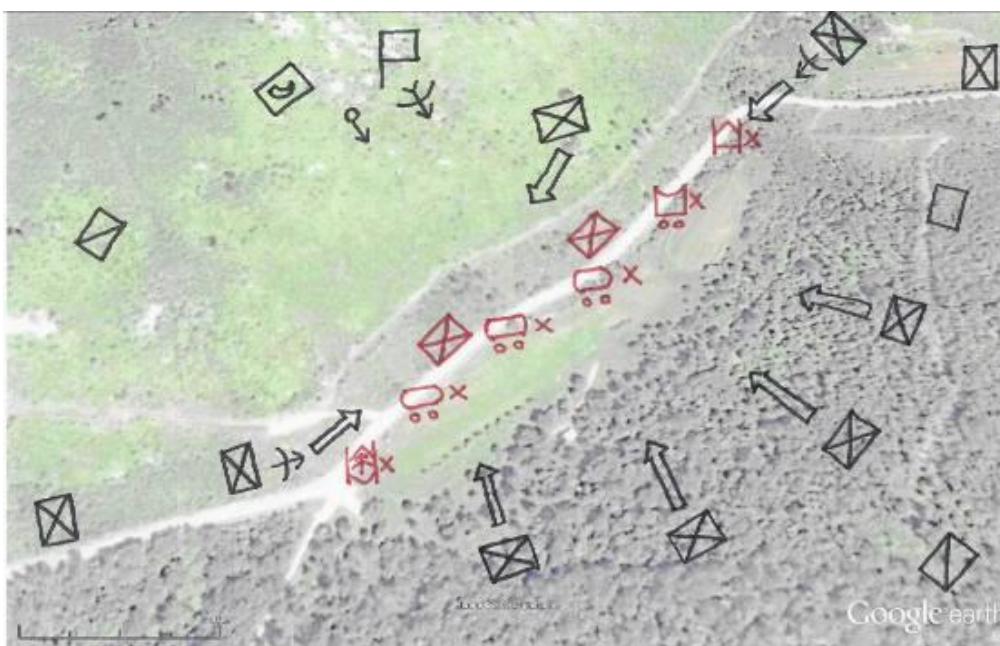
Nekaj minut po začetku sta bili onesposobljeni obe vozili na začetku kolone (oklepni kamion in avtomobil). Z odprtjem ognja iz vseh strani je v nekaj minutah padlo več sovražnikovih vojakov. Nekaj časa v boj (zaradi narave boja in pomanjkljivosti natančnih podatkov časa, je tukaj težko opredeliti, kdaj so se dogodki zgodili in koliko časa so trajali) se je oklepno vozilo začelo obračati z namenom vrnitve v Komen. Da se mu to prepreči, je Stjenka poprijel za minomet in začel streljati na vozilo. Po dveh minah mu je uspelo onesposobiti vozilo, nakar je oklepnik svojo pozornost usmeril proti

njemu. V času, ko je bil oklepnik zaposlen, so ga z druge strani začeli obmetavati z ročnimi bombami, vendar je bil učinek bomb šibak. Vozilo jim je uspelo onesposobiti šele, ko se mu je partizan dovolj približal in ustrelil v notranjost, pri čemer je ubil posadko (iz drugih podatkov naj bi posadko pokosil mitraljez, ki je bil nameščen na levem kraku, saj je bilo vozilo z odprtimi vrati odprto proti njemu) (Šibelja 1981). Po pričanju Alberta sta dva partizana poskušala bočno napasti kolono, vendar so jih nemški ostrostrelci pri tem ubili. V tem trenutku je bilo nemško težko orožje onesposobljeno. Med bojem so se italijanski vojaki predajali partizanom, ki so jih vzeli kot ujetnike. Veliko njih je bilo ubitih s strani nemških kolegov zaradi nedopustnosti predaje. Stjenka je nato poslal en vod po desnem krilu, da se mu pridruži na drugi strani in obkoli sovražnika. Sam je v tem času z minometom obstreljeval nemške položaje. Celoten boj je imel Stjenka pod nadzorom s pomočjo kurirja, ki je prenašal ukaze na drugo stran bojišča. Boj se je nadaljeval z obeh strani ob zvokih pušk, mitraljezov in ročnih bomb. Sovražniku naj bi v tem času začelo primanjkovati streliva, saj je bilo to še vedno na kamionih, ki so bili bodisi uničeni ali pod težkim ognjem partizanov.

7.2.4 Tretja faza napada

Slika 7.4: Zaključna faza napada.

Vir: prirejeno po Google Earth (2016).

V zadnji fazi je sledila popolna obkolitev sovražnika. Tam pa tam je odjeknil še kakšen strel z odmevom bombe. Ko se je odposlan vod premaknil na svoje nove položaje, je sledilo čiščenje bojišča. Z vseh strani so se partizani začeli premikati proti sovražnikovi koloni. Preden so popolnoma prečistili teren, je v zahrbtnih napadih umrlo še nekaj partizanov (sovražnik se je poskril med mrtve in odprl ogenj, ko so se jim partizani, ne vedoč, približali). Boja je bilo konec okoli 4. ure popoldne. Ko so partizani pobrali plen in vse vrednostne predmete, so se v najkrajšem času odpravili domov. Mrtve naj bi po končanem boju naložili na tovarnjake in zažgali. Nekateri podatki govorijo, da se je to res zgodilo, medtem ko drugi poročajo, da se je tovarnjak vnel v času samega boja, kar je tudi verjetna možnost zaradi min iz minometa, ter podatka, da se je v intenzivnosti spopada vnela trava (Šibelja 1981, 270). V boju je umrlo 85 nemških in italijanskih vojakov, 11 jih je bilo ujetih in kasneje obsojenih na smrt, eden pa je pobegnil v času boja. V partizanskih enotah je bilo mrtvih samo 7 vojakov in 8 ranjenih.

7.2.5 Poročanja partizanskih in tujih oblasti o boju

Napad je obsegal nemške in fašistične policiste, vseh skupaj 86. Iz Komna so se odpravili v spremstvu oklepnikov in blindiranega vozila. Spopad je trajal 5 ur. Sovražnik je utrpel 36 žrtev nemških pripadnikov in 49 pripadnikov italijanskih policistov. Med njimi so bili sami višji policisti, podoficirji, nemški major in kapetan. Med italijanskimi pa kapetan in poročnik. Zaplenili so 3 mitraljeze 'šarce', puškomitraljez 'zbrojevka', težki mitraljez 'breda', 2 puškomitraljeza 'breda', 10 brzostrelk, 7 polavtomatičnih pušk, 60 pušk, 3 samokrese za rakete, 27 samokresov, čez 15.000 kosov municije, nekaj hrane, limuzino, oblek za 86 mož in 120.000 lir. Ves ostali material so zažgali (Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni narodov Jugoslavije, VI del, knjiga 11, dok. št. 55, str. 139–140; v nadaljevanju Zbornik VI-11-55). Odred se je na področju vojskovanja v tem času zelo razvil. Poročilo štaba 9. korpusa za obdobje prve polovice februarja poudarja odlično poznavanje terena in odlično organizacijo, klub težkim pogojem (v bližini Trsta in na terenu brez gozda) (Zbornik VI-1-55, str. 145).

Italijanski dnevnik vodstva fašistične republikanske stranke za goriško pokrajino³ je o boju poročal takole; dnevnik dne 3. februarja 1944 omenja napad na njihovo kolono, ki je prevažala hrano v Rihemberk. Kolona naj bi vsebovala samo 30 črnosrajčnikov in 24 Nemcev, v kateri sta bila en major in stotnik. Kolona je bila v celoti uničena, uporniki so zasegli vsa vozila in hrano, le dvema SS-oficirjema je uspelo pobegniti. Proti Rihemberku je bila poslana kazenska akcija s tremi nemškimi četami. Posadka v Rihemberku je tako obkoljena in brez hrane (Zbornik VI-1-150, str. 417).

7.2.6 Posledice

Vsi so vedeli, da bo kakršnemu koli uporju proti nemškim oblastem kot tudi prejšnjim italijanskim, sledila sankcija v obliki izгона, poboja in zažiganja lokalnih vasi. Ta boj ni bil izjema in vsi so nestrčno čakali, kdaj bo prišel ta dan. Nekaj dni kasneje, 15. februarja, se je to zgodilo. Nemci so obkolili Komen in začeli zbirati ljudi pred dvorano. Ko so bili zbrani vsi tisti, ki so prišli, je iz Branika pripeljala kolona kamionov, v katere so natrpali prebivalce. Ustavili so se na železniški postaji v Zagradu, kjer so se premestili na vlak z živinskimi vagoni. Med njimi so bili prebivalci Komna, Branika, Malega dola in Tomačevice. Vasi so nato požgali (Šibelja in Pavlin 1977, 286–96).

7.3 PRIMERJAVA S KLASIČNIM TIPOM ZASEDE

Ker so bile partizanske sile na Krasu v večini sestavljene iz domačinov, je bilo njihovo poznavanje terena zelo visoko. Ravno zaradi te lastnosti so se lahko premikali po terenu neopazno in se izmikali sovražnikovim enotam. Teren, ki ga je poveljnik izbral za boj, je bil idealen za postavitev zasede. Na obeh straneh ceste je bil hrib, kar je omogočilo večji razgled nad celotnim bojiščem in obenem omejevalo sovražnikove manevre. S postavitvijo glavnine sil na južni breg ceste je sovražniku onemogočil premik v nasprotno smer (v hrib), saj je bil ta redko posejan z rastlinjem in z odprtim terenom. Z gostejšim rastlinjem pa je učinkovito prikril položaje partizanov. Ovinki so na koncu

---

³ Naslov dnevnika je Boj proti partizanom v goriški pokrajini, od 13. septembra 1943 do 30. aprila 1944.

zasede onemogočili vozilom hitrejše premikanje in manevriranje. Zaradi teh elementov je bila kakršnakoli kolona vozil v tem območju omejena pri svojem premikanju.

Ker je boj potekal pozimi, je bilo na prizorišču tudi zelo hladno. S tem ko so se partizanske enote odpravile na položaje že dan prej, je bilo ogroženo njihovo zdravje. Kljub temu je bila morala partizanov na dovolj visokem nivoju, da jih to ni ogrožalo pri svojih nalogah. Čas zasede je tukaj določila sovražnikova kolona, ki je bila namenjena v tistem času prečkati območje (za vsak primer, da ne bi kolona območja prečkala prej, so se partizanske enote odpravile na teren dan prej). Tisto jutro je bilo po pričanju Alberta mrzlo, vendar brez snega. Partizani so kljub pustemu terenu, ki je vladal na Krasu pozimi, uspeli prikriti svoje položaje do začetka spopada.

Presenečenje, kot dejavnik uspešnosti zasede je bilo v tem primeru izvedeno do popolnosti. Sovražnikova enota ni nikoli pričakovala, pa tudi ne opazila, kakršnegakoli partizanskega delovanja. Premoč partizanskih enot je bila v tem primeru prikazana preko splošne premoči. Kljub manjši številnosti vojakov je bila tehnična sposobnost in izkušnja enote, skupaj s pravilno izvedeno zasedo dovolj, da premaga sovražnika. Do večjega manevriranja pri zasedi ni prišlo, saj je bila ta izvedena uspešno, pri čemer so onеспособili večino sovražnikove enote že na začetku boja in jih spravili v zmedo. Na začetku sem omenil razmerje, ki ponazarja zmago nad sovražnikom. To razmerje je 1 : 10, torej 10 sovražnikovih borcev za ceno enega borca. V tem primeru je bila popolna zmaga v rokah partizanskih enot.

Zaseda spada po tipu v bližnje, saj je bila v dosegu ročnih bomb. Ravno tako je vsebovala vse elemente, ki sem jih v uvodu v boj opisal, in sicer napad, podporo in varovanje. Napad in podporo so izvajale skupine v glavnini zasede, medtem ko so varovanje izvajali posamezniki, ki so bili postavljeni za hrbtno sil. Istočasno se je varovanje izvajalo z 'napadom' na sosednje postojanke v Braniku in Komnu z namenom odvrniti okrepitev. Ta poteza je bila ena izmed bolj pomembnih elementov. Če do streljanja ne bi prišlo, bi kaj kmalu posumili, da gre za napad in bi iz postojank poslali izvidnice na kraj dogodka. Ker so bili napadi na postojanke tukaj tudi pogosti, sovražnik ni hotel pošiljati enot, da napade preprečijo, saj so bili varnejši v postojankah. Poleg teh

elementov se je tokom boja formirala še skupina za evakuiranje ranjencev in padlih ter skupina za zajetje, ki je pospremila ujetnike stran od bojišča. Uspešna komunikacija med poveljnikom Stjenko in glavnino sil, je omogočila, da so enote delovale po načrtu. Izkušnost borcev pa je še bolj prispevala k pravilni izvedbi.

Zaseda je bila v obliki črke L, kar je na izbranem terenu omogočilo največji učinek. Istočasno je bila zaseda tudi obojestranska in bočna s položajem mitralješkega mesta na nasprotni strani ceste in levem kraku. Veliko vlogo je v boju odigral letalski mitraljez. Ta je s svojo ognjeno močjo popolnoma ohromel in onesposobil kolono. Ravno tako je svojo vlogo odigral mitraljez na desnem kraku, ki je kolono prisilil v mirovanje. Minomet, kot edino orožje za boj proti oklepnim vozilom, je učinkovito onesposobil le-to. Z uničenim kamionom spredaj in pokvarjenim vozilom zadaj, je bila kolona ujeta. Edini manever, ki se je zgodil v boju, je bil s taktičnega vidika povsem običajen. S premikom enega od vodov na drugo stran je bila dosežena popolna obkolitev. Izbira orožja in njihova uporaba v boju je omogočilo tako bojevanje na razdaljo kot bližino. S terenom, ki je bil pokrit z raznimi vdolbinami, je omogočil lažjo in učinkovitejšo uporabo ročnih bomb, kar so jih partizanske enote veliko uporabljale. Uspehu partizanskih enot pa lahko pripišemo tudi strnjnosti nemške kolone, ki je dovolila, da je bila lažja tarča mitraljezov.

7.3.1 Pomanjkljivosti

Med pomanjkljivosti lahko tukaj dodam samo neprimerno orožje za boj proti oklepnim vozilom. Čeprav je minomet odlično orožje proti tovrstni grožnji, pa je njegov način streljanja in natančnosti omejen. V boju je bila sreča ta, da je bilo vozilo primorano obračati v omejenem terenu, kar jo je naredilo večjo tarčo za minomet. Ravno tako so bile neučinkovite ročne bombe in ostala kalibrska orožja partizanskih enot. Vozilo je bilo onesposobljeno šele, ko so preko odprtine v vozilu ubili še zadnjega od posadke. Kljub temu pa partizanskim enotam težko očitamo neprimerno oborožitev za takšne situacije, saj je bilo takšno orožje redkost (izključujemo enote na nivoju brigad, ki so imele podporo topov večjega kalibra).

8 SKLEP

Na podlagi vsega raziskanega lahko sedaj odgovorim na raziskovalni vprašanji, ki sem si ju postavil na začetku naloge, in sicer:

- kako je potekal boj iz taktičnega vidika in kako učinkovita je bila v primerjavi s klasično metodo zasede ter
- zakaj je bila zaseda primarna metoda bojnega delovanja partizanskih enot na kraško-primorskem območju.

Boj je iz taktičnega vidika potekal brezhibno. S popolno zmago partizanskih enot in popolnim uničenjem sovražnika, kar pričajo tudi številke in statistika, 1 : 10 v številu mrtvih, je enota pod poveljstvom Antona Šibelje - Stjenke pokazala svojo taktično in tehnično prednost na svojem terenu. K učinkovitosti je pripomogel element presenečenja, pravilna postavitve enot ter pravilna uporaba orožja, ki je bilo na razpolago. Edina pomanjkljivost je bila v pomanjkanju učinkovitejše proti-oklepni oborožitvi, ki bi lahko boj končala veliko prej. Kljub temu je enotam uspelo onesposobiti vozilo preko junaških podvigov in požrtvovalnosti. Z izpolnitvijo vseh pomembnih elementov zasede lahko trdim, da je bila zaseda lep primer, kako najbolj učinkovito onesposobiti sovražnika.

Kraško-primorsko območje je odlično območje za izvedbo tovrstnih akcij. Medtem ko je bilo to območje tudi eno izmed zadnjih, v katerih se je NOB bolj razvil, so morali biti občani, ki so bili pripravljeni iti v boj proti okupatorju, veliko bolj previdni v svojem delovanju. Pogosta retaliacija nemških in italijanskih oblasti in maščevanje nad nedolžnimi ljudmi ter požigi vasi, je partizanskemu gibanju omejila delovanje, saj so bili posredno sami krivi za požige. Kljub temu jih to ni odvrnilo od bojevanja. Zaradi primanjkovalja orožja in borcev so bile zasede eno izmed edinih možnosti za napad na sovražnika. Skupaj s poznavanjem terena in povezanosti ljudi je sam teren tudi omogočil, da so se partizani lažje premikali, brez da bi sovražnik vedel za njihov obstoj.

Ravno zaradi teh lastnosti terena in prebivalstva je bila zaseda ena izmed primarnih metod bojevanja na kraško-primorski regiji.

9 LITERATURA

1. Albert, Gergolet. 2016. *Intervju z avtorjem*. Tržič, 3. januar 2016.
2. Aviarmor.net. 2013. FIAT 665NM "Scudato". Dostopno prek: http://www.aviarmor.net/tww2/armored_cars/italy/fiat_665.htm (25. avgust 2016).
3. Bavec-Branko, Franjo. 1970. *Bazoviška brigada*. Ljubljana: Partizanska knjiga.
4. Birsa, Ivan. 2014. Prireditev ob 70. obletnici fašističnega izгона Slovencev iz Komna in okolice ter iz Branika. *Vestnik* (104). Dostopno prek: <http://www.drustvo-izgnancev.si/media/pdf/vestnik/vestnik-104.pdf> (23. avgust 2016).
5. Bishop, Chris. 2002. *The Encyclopedia of Weapons of World War 2*. New York: Friedman/Fairfax Publishers. Dostopno prek: <https://books.google.si/books?id=> (13. avgust 2016).
6. Blair, Jayne E. 2006. *The essential Civil War: A handbook to the battles, armies, navies and commanders*. North Carolina: McFarland Company, Inc. Dostopno prek: Google Books (12. september 2016).
7. Command of the Defence Council. 1986. *APP-6 Military symbols for land based systems. Ministry of Defence NATO Military Standardization and Terminology*. Dostopno prek: http://www.military.com/ResourcesSubmittedFiles/Military_Symbols_Guide.pdf (19. avgust 2016).
8. Dapčević, Peko. 1961. *Taktika partizanskih odreda i brigada u toku NOR*. Beograd: Vojno delo.
9. Department of the Army. 2004. *U.S. Army Counter guerrilla operations handbook*. Guilford, Connecticut: The Lyons Press.
10. Djurašinović, Radomir. 1975. *Zasede teritorialnih sil v splošni ljudski obrambi*. Ljubljana: Štab za ljudski odpor.

11. Ferenc, Tone. 1983. *Primorska pred Vseljudsko vstajo 1943*. Ljubljana: Partizanska knjiga.
12. ForgottenWeapons.com. 2016. *Bergmann MP32*. Dostopno prek: <https://www.forgottenweapons.com/submachine-guns/bergmann-mp32/> (18. avgust 2016).
13. Forum-der-wehrmacht.de. 2016. *Trauerakt Comeno*. Dostopno prek: <http://www.forum-der-wehrmacht.de/index.php/Thread/44113-Trauerakt-Comeno/> (29. avgust 2016).
14. Google Earth. 2015. *Program Google Earth za Microsoft Windows*. California: Google Inc.
15. Isaković-Rade, Radoslav. 1973. *Kosovelova brigada*. Ljubljana: Partizanska knjiga.
16. Jaeger Platoon Website. 2014. *Machinepistols, Part 2: Captured and Bought*. Dostopno prek: <http://www.jaegerplatoon.net/MACHINEPISTOLS2.htm> (18. avgust 2016).
17. Jadrijević, Filip, Ljubomir Vujčić, Milan Jelača in Đorđe Orlović. 1964. *Opšta taktika kopnene vojske*. Beograd: Vojno delo.
18. Klanjšček, Zdravko. 1989. *Pregled narodnoosvobodilne vojne 1941-1945 na Slovenskem*. Ljubljana: Partizanska knjiga.
19. Ločniškar, Gašper. 2004. *Gverilsko bojevanje proti okupacijskim silam na Slovenskem v letu 1941*. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Locniskar-Gasper.PDF> (4. september).
20. Kleut, Petar. 1983. *Partizanska taktika*. Beograd: Vojnoizdavački zavod.
21. Merriam, Ray. 2016. *Italian Fighting Vehicles Volume 1 World War 2 Album*. Bennington: Merriam Press. Dostopno prek: Google books (13. avgust 2016).
22. Navodila za partizansko dejstvovanje. 1983. *Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo*. Beograd: ZSLO.
23. Piehler, G. Kurt, ur. 2013. *Encyclopedia of Military Science*. Florida State University: SAGE Publications, Inc.:
24. Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje. 2006. *Vojaška doktrina*. Dostopno prek: <http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/>

- pageuploads/pdf/ministrstvo/vojd2006_slo.pdf (25. avgust 2016).
25. Popenker, Maxim. 2015. *Erma MP-38 and MP-40 submachine gun (Germany). World Guns*. Dostopno prek: <http://world.guns.ru/smg/de/mp3-mp40-e.html> (18. avgust 2016).
  26. Rože, Srečko. 2016. *Interviju z avtorjem*. Prelože pri Lokvi, 11. april.
  27. Šibelja, Franc. 1981. *Med prvimi partizani na krasu: spomini na Kraško četo*. Koper: Založba Lipa.
  28. Šibelja, Franc in Mile Pavlin. 1977. *Kraški junak Stjenka*. Koper: Tiskarna JADRAN.
  29. Teropšič, Tomaž. 2012. *Štajerska v plamenih*. Krško: Tiskarna Jordan.
  30. The Aviation History Online Museum. 2014. *Browning .303 Mark II Machine Gun*. Dostopno prek: <http://www.aviation-history.com/guns/303.htm> (29. avgust 2016).
  31. United States Marine Corp. 2016. *Ambush Patrol B2H3417 Student Handout*. Dostopno prek: <http://www.trngcmd.marines.mil/Portals/207/Docs/TBS/B2H3417%20Ambush%20Patrol.pdf?ver=2015-03-26-101444-843> (25. avgust 2016).
  32. Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni narodov Jugoslavije, VI. Del, Boji v Sloveniji 1944, knjiga 11. Ljubljana: Inštitut za zgodovino delavskega gibanja in Partizanska knjiga.
  33. Webb, Gary C. 2001. *Between Iraq and a Hard place Fighting Guerrilla Warfare in the Air*. Alabama: Maxwell Air Force Base. Dostopno prek: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/awc/webb.pdf> (25. avgust 2016).
  34. Wikipedia. 2016b. *OM Taurus*. Dostopno prek: https://it.wikipedia.org/wiki/OM_Taurus (13. avgust 2016).

PRILOGE

Priloga A: Prikaz boja pri spomeniku padlim v Dovcah pri Komnu.

Priloga B: Teren, kjer se je odvijal boj.

Vir: Prirejeno po Google Earth (2016).

Priloga C: Panoramski posnetek s strani zasede.

Priloga Č: Panoramski posnetek na položaje zasede.

